

KONGREGACJA DS. INSTYTUTÓW
ŻYCIA KONSEKROWANEGO
I STOWARZYSZEŃ ŻYCIA APOSTOLSKIEGO

sztuka poszukiwania

OBLICZA BOGA

WYTYCZNE DLA FORMACJI
MNISZEK KONTEMPLACYJNYCH

KONGREGACJA
DS. INSTYTUTÓW ŻYCIA KONSEKROWANEGO I
STOWARZYSZEŃ ŻYCIA APOSTOLSKIEGO

SZTUKA POSZUKIWANIA OBLICZA BOGA

WYTYCZNE DLA FORMACJI
MNISZEK KONTEMPLACYJNYCH

„Szukam, o Panie, Twojego oblicza”
(Ps 27[26],8)

Wydawnictwo
Ojców Franciszkanów
Niepokalanów 2020

Tytuł oryginału: L'arte della ricerca del volto di Dio
Linee orientative per la formazione delle contemplative

© 2019 – Amministrazione del Patrimonio della Sede
Apostolica e Libreria Editrice Vaticana

© Copyright for this edition by Wydawnictwo Ojców
Franciszkanów Niepokalanów 2020

Na okładce:

Najświętsze Oblicze z Manoppello, fot.

dr hab. Zbigniew Treppa

Tłumaczenie: Hanna Bartkiewicz

Korekta: Jadwiga Jęcz

Skład: Stanisław Tuchołka

Projekt okładki: Adam Piasek

Za zezwoleniem ks. bpa Jacka Kicińskiego CMF
Przewodniczącego Komisji ds. Instytutów Życia
Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego

ISBN 978-83-7766-193-2

Wydawnictwo Ojców Franciszkanów Niepokalanów 2020
ul. o. M. Kolbego 5 96-
515 Teresin
tel. 46 864 22 08

e-mail: wydawnictwo@niepokalanow.pl e-sklep:
wydawnictwo.niepokalanow.pl

Szukanie oblicza Boga przenika historię ludzkości, od zawsze powołanej do miłosnego dialogu ze Stwórcą. Mężczyzna i kobieta posiadają bowiem niezbywalny wymiar religijny, który ukierunkowuje ich serce na poszukiwanie Absolutu, na Boga (...).

Dynamika poszukiwania potwierdza, że nikt nie wystarcza sam sobie, i nakazuje podjąć, w świetle wiary, drogę exodusu z własnego „ja” skoncentrowanego na sobie, będąc pociągniętym przez Oblicze Świętego Boga i jednocześnie przez „świętą ziemię, jaką jest drugi człowiek”, aby doświadczyć jeszcze głębszej komunii.

(Franciszek, *Vultum Dei quaerere*, I, 1)

KONIECZNOŚĆ FORMACJI

1. Życie kontemplacyjne zakorzenione w ciszy, forma pierwotna wspólnot życia kontemplacyjnego w Kościele, realizuje się w poszukiwaniu Oblicza Boga, świadcząc o Nim i kontemplując Go w sercu świata. Obecność wspólnot umieszczonych niczym miasta na górze i światła na świeczniku (por. *Mt* 5,14–15), mimo prostoty ich życia, w sposób widzialny ukazują cel, ku któremu zmierza cała wspólnota kościelna, krocząca „drogami czasu, wpatrzona w przyszłe zjednoczenie wszystkiego w Chrystusie”¹.
2. Papież Franciszek swoją konstytucją apostolską *Vultum Dei quaerere* ukazuje to ostateczne misterium całemu Kościołowi, potwierdzając doświadczenie mniszek kontemplacyjnych, które skupione na Chrystusie jako pierwszej i

¹ Jan Paweł II, adhortacja apostolska posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 59.

jedynej miłości (por. Oz 2,21–25), w ciągu
wieków zrodziło obfite owoce świętości i wielkiej

skuteczności apostołskiej². W tym spojrzeniu, pełnym troski, Franciszek uprzywilejowuje dzisiaj formację jako proces niezbędny do tego, by wspierać i ożywiać drogę powołania³. 3. Potrzeba formacji umiejscowiona jest w szerokim horyzoncie, który przekracza mury klasztorów, obejmuje świat, wzywa by żyć posługując się inteligencją, sercem i praktyką komunii oraz wzywa do oceny ograniczeń i pojawiających się podziałów. Ojciec Święty, świadomy że „nikt nie buduje przyszłości izolując się ani też jedynie o własnych siłach”⁴⁵, wzywa do unikania „choroby skupiania się na sobie”⁵ i do strzeżenia wartości komunii między różnymi klasztorami jako drogi, która otwiera na przyszłość, dostosowując i aktualizując w ten sposób trwale i ujęte przepisami wartości autonomii⁶. Nieustające poszukiwanie Oblicza Boga, na poziomie osobistym i wspólnotowym, czyni komunie płodną. W ten

² Por. Franciszek, konst. apost. *Vultum Dei quaerere* (29 czerwca 2016), 5.

³ Por. *tamże*, *Conclusionem dispositiva*, art. 3–8.

⁴ Franciszek, *List apostolski* do zakonnic i zakonników na rozpoczęcie Roku Życia Konsekrowanego (21 listopada

⁵) II, 3. ⁵

Tamże.

⁶ Por. *tamże*, KPK kan. 614–615; 628 § 2–1; 630 § 3; 638 § 4; 684 § 3; 688 § 2; 699 § 2; 708; 1428 § 1–2.

sposób staje się ona żywotnym i twórczym klimatem formacji.

4. Niniejsze *Wytyczne* wyznaczają proste punkty odniesienia dla formacji mniszek zgodnie z takimi wymaganiami, które pozwolą podtrzymać sposób życia sióstr kontemplacyjnych⁷, kobiet pielgrzymujących w poszukiwaniu Boga prawdziwego, będących „sercem modlącym się w Kościele i dla Kościoła”⁸, wysuniętym „przyczółkiem”

⁷ W niniejszym dokumencie używa się słów *mniszki* i *siostry kontemplacyjne* zamiennie, tak aby uszanować odmienną wrażliwość.

⁸ Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Cor orans*. Instrukcja wykonawcza do Konstytucji apostolskiej *Vultum Dei*

ludzkości i przypowieścią o Królestwie
Niebieskim. W tym kontekście niniejsza *Ratio*
oferuje narzędzie do wsparcia kompleksowego
rozwoju osoby, poprzez formację ludzką i
duchową, w celu osiągnięcia i umocnienia pełnej
dojrzałości w Chrystusie. Chodzi o

quaerere o żeńskim życiu kontemplacyjnym (1 kwietnia
2018), Wprowadzenie.

uruchomienie procesu *rzemieślniczego*⁹, który wymaga „odpowiednio dużo czasu”¹⁰.

⁹ Por. Franciszek, *La forza della vocazione. La vita consacrata oggi*. Rozmowa z Fernando Prado, EDB, Bologna 2018, 75.

¹⁰ Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 65.

PODMIOT W PROCESIE FORMACYJNYM

Stawanie się żywotnym

5. Klasztor jest „szkołą służby Panu”. Określenie „szkoła” otwiera właściwą i inspirującą wizję niniejszych *Wytycznych*, sytuując proces formacji w trwałym i stabilnym miejscu, w którym siostry żyją zakorzenione w ciszy, świadomie i w wierności, bez obłudy¹¹.

Taki proces formacyjny, który nigdy się nie kończy, jest ciągłym stawaniem się¹², prowadzi „aż do człowieka doskonałego, do miary wielkości według Pełni Chrystusa” (*Ef* 4,13); nie

¹¹ Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Cor orans*. Instrukcja wykonawcza do Konstytucji apostolskiej *Vultum Dei quaerere* o żeńskim życiu kontemplacyjnym (1 kwietnia 2018), 18.

¹² Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 65.

można go ograniczać jedynie do przekazywania
oraz

11

poznawania postaw i zachowań, lecz należy otwierać go na szeroki horyzont, by towarzyszyć [formowanym] w osiągnięciu dojrzałości ludzkiej, chrześcijańskiej i monastycznej, bez jukstapozycji czy paralelnych rozwiązań.

6. Proces formacyjny, będący świadomą i żywotną siłą życiową każdej osoby, ofiarowuje mniszce kontemplacyjnej możliwość wzrostu ludzkiego i duchowego. Sumienie, ożywiane codziennym ćwiczeniem, towarzyszy wzrostowi duchowemu w taki sposób, aby człowiek mógł zmierzać ku pełnej świadomości swojego bytu. Istota tożsamości osoby, mimo że zalewana ciągłym napływem myśli, emocji i uczuć, pozostaje niezmieniona, ponieważ żyje zgodnie z sensem swego powołania: szukać Oblicza Boga, żyć

Ewangelią, pielęgnować relację z Panem, ze sobą samą, z siostrami, z kobietami i mężczyznami naszych czasów.

Bycie dla samych siebie odgrywa niezastąpioną rolę w życiu osoby, która staje się świadomym i odpowiedzialnym podmiotem własnego życia. Tylko w mierze, w jakiej osoba jest obecna dla siebie, może poznawać, wierzyć, kochać, odnosić się po ludzku do rzeczywistości i do tego, co nadprzyrodzone.

Rozwój sumienia

7. Kształt sumienia nie jest układem statycznym ani prostym, ponieważ nabiera struktury i różnicuje się, rozwijając się w czasie i w różnorodnych kontekstach. Rozwój osoby, jej bycie uważną, inteligentną, racjonalną, odpowiedzialną, jej życie w różnych środowiskach – to ciągły proces budowania i modyfikacji świadomego życia. 8. Każda mniszka kontemplacyjna jest pierwszym podmiotem takiego procesu formacyjnego, który prowadzi ją do świadomości siebie samej i do podjętej w wolności kreatywnej i wiernej współpracy z metodami

formacyjnymi właściwymi dla jej stanu życia. Czyniąc postępy w życiu monastycznym, osoba wezwana jest do tego, by żyć w zgodzie z własnym sercem, aby odważnie przyjąć do niego zarówno pragnienie, jak i niepokój. To zadanie angażujące i piękne, obecne już od samego początku drogi monastycznej. Wymaga świadomości i uczciwości przez całe życie.

9. Święty Benedykt na początku *Reguły* poleca, by nie ustanawiać „nic surowego ani nazbyt trudnego”, a – dodaje – „Jeśli jednak niekiedy dla naprawienia błędów i zachowania miłości, tam gdzie sprawiedliwość i rozsądek tego wymagają,

okażemy się nieco bardziej surowi”¹³, nie należy uciekać, lecz trwać. *Jest to droga formacji integralnej i zintegrowanej, jako ustawiczny proces nawracania się, oświecenia i przemiany, w którym działanie Ducha czyni rzeczywistość*

¹³ Benedykt, *Reguła*, Prolog, 45–47.

dziećmi (1J 3,1) i uwalnia od jarzma niewoli (Ga 5,1).

Celem nie jest umartwianie osoby, lecz przemienianie jej w Tego, który jest kontemplowany¹⁴, a więc otwarcie na sztukę przeżywania życia jako rzeczywistego oddania, które niesie ze sobą umiejętność umierania dla samego siebie, by wzrastać w wolności daru z siebie, w coraz pełniejszej miłości, która czyni serce szerokim (por. *Ps 119*[118],32)¹⁵ i otwiera je na działanie Ducha¹⁶.

¹⁴ Por. Klara z Asyżu, *Trzeci list do błogosławionej Agnieszki z Pragi*, 13.

¹⁵ W tym kontekście papież Franciszek ostrzega przed „neco pelagiańską” koncepcją życia konsekrowanego, która prowadzi do utraty „odrobiny świeżości”, por. Franciszek, *La forza della vocazione. La vita consacrata oggi*. Rozmowa z Fernando Prado, EDB, Bologna 2018, 49.

¹⁶ Por. Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 65.

10. Spokojne i odważne przyjęcie przemian, które
towarzyszą i jednocześnie naznaczają życie

14

w sposób nieprzewidziany czynią mniszkę kontemplacyjną coraz bardziej świadomą drogi, którą podąża w tajemnicy otrzymanego powołania: „Pragnienie tego, kto się wznosi, zatrzymuje się na tym, co znane, lecz poprzez pragnienie większe, dusza wznosi się ponownie ku innemu pragnieniu, które przewyższa poprzednie i, poprzez to, co jest wyżej wyniesione, kontynuuje drogę ku nieograniczonemu”¹⁷, przyjmując Chrystusa

¹⁷ Grzegorz z Nyssy, *Homilie na temat „Pieśni nad Pieśniami”*, PG 44, 941 C.

jako Wszystko: „Dobro, wszelkie Dobro, najwyższe Dobro”¹⁸.

11. Mniszki kontemplacyjne podejmują wyzwanie formacji sumienia, która – jak każda ludzka droga – ze swej natury jest długim procesem doskonalenia, zgodnie z tożsamością i szczególnieymi cechami, które łaska w każdej osobie czyni płodnymi. Formowanie się jest przyjęciem w *naczynia gliniane* (2Kor 4,7) tajemnicy trynitarnej, która nas zamieszkuje, zgodnie z wezwaniem Apostoła: „To dążenie niech was ożywia; ono też było w Chrystusie Jezusie” (Flp 2,5).

¹⁸ Franciszek z Asyżu, *Pochwała Boga Najwyższego*, 3.

Tożsamość uczennicy

12. W procesie formacji ludzkiej wyłania się główny cel formacji mniszek kontemplacyjnych: osadzić tożsamość uczennic Chrystusa na fundamencie specyficznego powołania ewangelicznego i charyzmatycznego, harmonizując wszystkie wymiary człowieczeństwa w jednym duchu. Taka droga upodabniania się do Chrystusa, aż do *przyswojenia sobie myśli i uczuć Chrystusa ku Ojcu*¹⁹, jako proces otwarty nie wyczerpuje się w początkowej fazie formacji, lecz trwa na każdym etapie życia. Wymaga to osobistego planowania, nieodłącznie związanego z fazą rozwoju każdego członka, który ustawicznie daje świadectwo o dziejach ludu chrześcijańskiego w formie życia monastycznego.
13. Na tej drodze zostaje zrodzona kobieta duchowa, która realizuje rady ewangeliczne w codziennych wyborach jako harmonię i styl życia. Ten cel zdobywa się poprzez „rzemiosło”²⁰ autoformacji, odtwarzając ślady „wędrowni

¹⁹ Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 65.

²⁰ A. Spadaro, „Svegliate il mondo!”. *Colloquio di Papa Francesco con i Superiori Generali*, in: *La Civiltà Cattolica*, 165 (2014/I), 10.

odbytej przez Maryję Dziewicę, która szła
naprzód w pielgrzymce

wiary i utrzymała wiernie swe zjednoczenie z Synem aż do Krzyża”²¹. Mowa tu o procesie życiowym, w którym element konkretności doświadczonej w codzienności odgrywa szczególną i niezbywalną rolę, w logice wcielenia. W ten sposób kobieta stopniowo przyjmuje tożsamość właściwą życiu monastycznemu w misterium świętości Kościoła, stając się znakiem „wyłączonego zespolenia Kościoła-Oblubienicy ze swoim Panem, umiłowanym ponad wszystko”²².

14. *Abba* Antoni przypomina o konieczności nieustannego wchodzenia na nowo w codzienną świadomość racji swojego wyboru: dzisiaj rozpoczynam na nowo. To płodny i stały proces, który odbywa się poprzez stąpanie każdego dnia bosymi stopami po *świętej ziemi* (Wj 3,5) rzeczywistości, unikając zatwardziałości serca: *Obyście usłyszeli dzisiaj głos Jego: Nie zatwardzajcie serc waszych* (Ps 95[94],7–8). Bez świadomego i uspokojonego kontaktu z rzeczywistością, bez *uległości* i pokornej cichości

²¹ Jan Paweł II, encyklika *Redemptoris Mater* (25 marca 1987), 2.

²² Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 59.

serca nie rozpocznie się żaden niezawodny i trwały proces formacyjny.

15. Każda zatem autentyczna formacja jest wymagająca i rygorystyczna, ponieważ doświadcza totalności daru, która jest właściwa miłości, wychodząc od słów Jezusa: *prawda was wyzwoli* (J 8,32). To niesie ze sobą wychodzenie od prawdy o sobie samych i o konkretnie realizowanym życiu we wspólnocie. Ta wolność, która rodzi miłość, pozwala adorować Pana, Chrystusa, w naszych sercach i uzasadnić nadzieję, która jest w nas (por. *1P* 3,15) i – jednocześnie – dać życiodajny wkład w życie braterskie we wspólnocie. 16. Ta żywotna droga ukierunkowana jest na to, by mieć charakter stopniowości i by w ciągu całego życia trwać w osobistej świadomej i ustawicznej otwartości na łaskę, poczynając od towarzyszenia powołaniowego, aż do osiągnięcia gotowości do

spotkania z Bogiem w najważniejszym momencie życia, czyli w chwili śmierci.

FORMACJA

DO ŻYCIA KONTEMPLACYJNEGO

Wymiary formacji

17. «*Chodźcie, wstąpmy na Górę Pańską do świątyni Boga Jakubowego! Niech nas nauczy dróg swoich*» (Iz 2,3). Uwaga, intencje, myśli, namietności, uczucia – wszystkie, które jesteście w moim wnętrzu, przyjdźcie: wstąpmy na górę, do miejsca, w którym Pan widzi i jest widziany²³. Skoro wezwanie do kontemplacji, do wstąpienia na górę Pana, jest powołaniem właściwym Kościołowi i jej są przyporządkowane i podporządkowane wszelkie inne działania²⁴, zyskuje ona sens i

²³ Wilhelm z Saint-Thierry, *Kontemplacja Boga*, Prolog, 1.

²⁴ Por. Sobór Watykański II, konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium*, 2; por. Franciszek z Asyżu, *Reguła niezatwierdzona*, XXII–XXIII.

trwały akcent dla wspólnot monastycznych,
wspólnot modlitewnych całkowicie oddanych

kontemplacji, zgodnie z własnym charyzmatem
każdej rodziny zakonnej.

18. Życie monastyczne kontemplacyjne, *sequela pressius Christi*²⁵, jest radykalnie ukierunkowane na „nigdy niekończące się poszukiwanie Boga”²⁶. To misterium życia wymaga ustawicznego procesu integracji i zjednoczenia oraz niektórych wymiarów formacyjnych właściwych dla tego sposobu życia²⁷. To zakłada troskę o to, by w osobie wszystko zostało zintegrowane w sposób harmonijny i zrównoważony, w zgodzie

²⁵ Por. Franciszek, konst. apost. *Vultum Dei quaerere* (29 czerwca 2016), 1–3.

²⁶ Por. *tamże*, 3.

²⁷ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Wskazania dotyczące formacji w instytutach zakonnych *Potissimum Institutioni* (2 lutego 1990), 72–80.

z wizją zdrowej i prawidłowej antropologii teologicznej²⁸, przeżywając bez dychotomii formację intelektualną i emocjonalną, indywidualną i wspólnotową, osobistą i społeczną, afektywną i seksualną. 19. Wychowywanie do życia kontemplacyjnego wymaga tego, by towarzyszyć osobie tak, aby myślenie, miłowanie, działanie według Ducha stały się normą życia, przejawiającą się w ewangelicznym,

²⁸ Por. *tamże*, 76.77.79.80.81.

głęboko ludzkim stylu ²⁹ . W towarzyszeniu należy zawsze wychodzić od konkretnej rzeczywistości każdej siostry.

20. W praktyce towarzyszenia, poza siostrami podlegającymi formacji początkowej, należy szczególną uwagę poświęcić siostronom w pierwszych latach po profesji uroczystej i siostronom przeżywającym trudności, uciekając się – jeśli zachodzi taka potrzeba lub konieczność – do działań połączonych z towarzyszeniem duchowym i psychologicznym.
21. Towarzyszenie wymaga klimatu zaufania i zażyłości, tak aby ten, kto towarzyszy, niczym „matka” mógł „kochać i karmić” siostrę, której towarzyszy³⁰, zachowując się zawsze względem niej jak słuchająca towarzysza drogi, przyjmując siostrę taką, jaką jest, i ugruntowując w niej pozytywne wzorce zachowań.
22. W takim klimacie ta, której się towarzyszy, będzie mogła otworzyć swoje serce na siostrę wyższą lub brata wyższego [przełożonych],

²⁹ Por. Franciszek, *La forza della vocazione. La vita consacrata oggi*. Rozmowa z Fernando Prado, EDB, Bologna 2018, 74–76.

³⁰ Por. Franciszek z Asyżu, *Reguła zatwierdzona*, 7, 8.

których Pan stawia u jej boku, by dzielili z nią drogę naśladowania Chrystusa, którą podąża oraz

21

radość tego samego powołania i, jednocześnie, by mogła „z zaufaniem wyjawiać drugiemu swoje potrzeby”³¹.

23. Osoba towarzysząca niech będzie świadoma, że jej posługa ma służyć podtrzymaniu wzrostu ku dojrzałości ludzkiej i powołaniowej; niech zachowuje szacunek i wrażliwość wobec misterium osoby siostry; niech będzie odpowiednio przygotowany/przygotowana pod względem duchowym i pedagogicznym, do wypełniania tego zadania; niech sam/sama wcześniej ma za sobą doświadczenie bycia osobą, której towarzyszone i niech przekazuje, przede wszystkim życiem, swoją radosną

³¹ Por. Franciszek z Asyżu, *Reguła zatwierdzona*, 8.

przynależność do Boga w określonym charyzmacie.

24. Ze swej strony, siostra której się towarzyszy, niech ma na względzie, że towarzyszenie jest drogą *ekspropriacji* i *restytucji* i, jako taka, musi przebiegać przez uświadomienie sobie własnej słabości i kruchości. Odkrycie samej siebie jako istoty potrzebującej zbawienia, przebaczenia i światła, stanowi punkt wyjścia autentycznego procesu formacji.

O integralnym wymiarze człowieka

25. Formacja, aby mogła spełnić swoje zadanie, wymaga dotarcia do osoby w jej najprawdziwszym człowieczeństwie, prowadząc do poznania prawdy o sobie, w odniesieniu do darów i ograniczeń. W ten sposób będzie wspomagana w osiągnięciu tej wewnętrznej wolności, która jest niezbędna do realizacji własnej konsekracji w sposób spójny i uczciwie,

z pogodą ducha i z radością, ze wspałością i miłością³², zarówno wewnątrz wspólnoty, jak i w kontaktach ze światem zewnętrznym. Formacja nie przyczyni się do wzrostu, jeśli zabraknie życia, które jest odbiciem powołania, czyli realizuje Boży plan względem osoby.

26. Droga poznawania siebie jest szczególnie cenna w formacji ku zaangażowaniu ascetycznemu, które jest elementem esencjalnym w życiu kontemplacyjnym, owocem i koniecznością „odpowiedzi na pierwszą i jedyną miłość”³³. To pomaga rozkwitnąć w pełni człowieczeństwu każdej siostry kontemplacyjnej, unikając ryzyka zamknięcia jej wewnątrz procesów niedojrzałych

³² Por. Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 71.

³³ Franciszek, konst. apost. *Vultum Dei quaerere* (29 czerwca 2016), 35.

i egocentrycznych lub przesadnie sakralnych lub przestarzałych. Pierwszy krok jest niewątpliwie natury antropologicznej i wymaga, aby każda osoba zaakceptowała siebie jako byt historyczny i przyjęła własne ograniczenia i własne zranienia.

27. Mniszka kontemplacyjna, jak wszystkie osoby konsekrowane, potrzebuje osób towarzyszących, aby ją wspierały na drodze pojednania z sobą samą, pielęgnując „bardzo dojrzałość ludzką i afektywną”³⁴. W tym kontekście najważniejsze jest to, aby siostra odbywająca formację ustawiczną lub początkową, miała świadomość siebie, własnej cielesności, kobiecości, uczuciowości, ukierunkowując je zawsze na wybór powołaniowy.

28. Ponieważ wymiar ludzki osoby kształtuje się w relacji, działanie wychowawcze powinno zwracać szczególną uwagę na trzy poziomy relacji:

– Z sobą samą:

³⁴ Franciszek, *La forza della vocazione. La vita consacrata oggi*. Rozmowa z Fernando Prado, EDB, Bologna 2018, 82.

* zachęcając do ponownego odczytania własnej historii i pojednania się z własną przeszłością, co uczyni ją osobą wolną, zdolną do

24

tego, by w aktualnych wydarzeniach kontynuować odkrywanie Bożego działania w niej;

* zyskując coraz bardziej stabilną równowagę, uwzględniając codzienny rytm życia, ucząc się w małych i wielkich wydarzeniach codziennego życia odczytywać nieustanną obecność Boga, który „czyni wszystko nowe” (por. *Ap* 21,5);

* nabywając właściwego szacunku i troski o siebie, o swoje wnętrze i własne ciało, harmonizując i scalając z wyborem powołaniowym zasoby własnej kobiecości;

* przewyższając definitywnie wszelkie formy zależności, zarówno od środków komunikacji społecznej, jak i od

poprzedniego stylu życia, asymilując styl życia własnej wspólnoty.

– Ze współsiostrami i z innymi:

- * odkrywając smak życia braterskiego we wspólnocie, realizowanego zgodnie z własnym charyzmatem i rozwijając oraz utrwalając znaczenie przynależności do niej;
- * żyjąc darmowością i daniem siebie w relacjach, przyjmując innych jako dar Boży;
- * kultywując wartości ludzkie, fundamentalne dla przeżywania relacji;

25

- * nabywając umiejętność konstruktywnej krytyki, wychodząc od logiki bazującej na wierze;
- * rozwijając umiejętność komunikowania się, harmonizując słowo i milczenie oraz w sposób odpowiedni stawiając czoła konfliktom;
- * będąc wrażliwą na formy ubóstwa i marginalizacji w dzisiejszym świecie oraz kontemplując szczególne umiłowanie, jakim Jezus obdarzał ubogich, uczyć się solidarności z nimi poprzez ofiarowanie

swojej modlitwy i tych gestów miłości, które może sugerować Duch Święty.

– Ze stworzeniem:

- * nabywając umiejętności używania rzeczy z umiarem i szacunkiem, co pozwoli jej wyzbyć się mentalności konsumpcjonizmu „użyj i wyrzuć”;
- * ucząc się czerpać z natury motywy kontemplacji i oddawania chwały, aby mieć z nią zdrową relację, stanowiącą źródło równowagi psycho-fizycznej, odkrywając piękno stworzenia, które jako dobre wyszło z ręki Boga i szanując je w każdym momencie;
- * doświadczając pracy jako łaski, która włącza każdą siostrę w tajemnicę uczestnictwa

26

w stwórczym dziele Boga i pozwala jej uczestniczyć w trudzie życia ubogich. 29. Znajomość własnego ja, ukierunkowana na szczerzy dar z siebie i z własnego życia³⁵, w czynach i w

³⁵ Por. Jan Paweł II, list apost. *Mulieris dignitatem* (15 sierpnia 1988), 7.

intencjach ³⁶ , rozwija się w oparciu o logikę komunii ³⁷ , aktualizuje się w codzienności, w środowisku klasztoru, w którym konkretność i jakość ewangeliczna relacji są źródłem płodności³⁸. W tak rozumianym człowieczeństwie zakorzenia się świadomość własnego chrztu, poprzez który każdy wierzący zanurzony jest w misterium Chrystusa, w

³⁶ Por. Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 65.

³⁷ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Instrukcja *Rozpocząć na nowo od Chrystusa. Odnowione zaangażowanie życia konsekrowanego w trzecim tysiącleciu* (19 maja 2002), 28; Jan Paweł II, list apost. *Novo Millennio Ineunte* (6 stycznia 2001), 43.

³⁸ Jan Paweł II, Przemówienie wygłoszone do uczestników spotkania plenarnego Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego (20 listopada 1992).

odnowiony dynamizm nawrócenia, owoc uległości wobec działania Ducha.

30. Klasztor, od zawsze utożsamiany z „pracownią”³⁹, w której praktycznie przyucza się do czystości serca i życia, „szkołą służby Pańskiej”⁴⁰ i szkołą miłości miłosiernej, staje się miejscem ciągłego nawracania się i ascezy⁴¹.

³⁹ Benedykt, *Reguła*, 4,78.

⁴⁰ *Tamże*, Prolog, 45.

⁴¹ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Wskazania dotyczące

Dojrzewanie wewnętrzne przechodzi poprzez walkę wewnętrzną (por. *Ef* 6,10–20), praktykę rozeznawania (por. *Flp* 2,5–11; *Kor* 2,15; 12,10), doświadczenie Krzyża i zdobywanie mądrości tajemnicy paschalnej⁴².

31. Charakter konsekracji monastycznej zakłada nieustanne poszukiwanie i ciągły wzrost, dla uniknięcia wszelkich zwyrodnień duchowych. W całym tym procesie szczególną uwagę powinno się zwracać na zachowanie harmonii między wzrostem w wymiarze duchowym a ludzkim, co „zakłada położenie nacisku na różnice antropologiczne między kulturami i na

formacji w instytutach zakonnych *Potissimum Institutioni* (2 lutego 1990), 36–38.

⁴² Por. *tamże*, 36–38; Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 38.

wrażliwość właściwą dla nowych pokoleń, ze
szczególnym

odniesieniem do nowych kontekstów życia”⁴³. W toku formacji słuszne może się okazać korzystanie, gdy uzna się faktyczną tego konieczność, ze wsparcia ekspertów nauk humanistycznych. Tego typu działania nie powinny zastępować procesu rozeznania właściwego dla życia monastycznego, dokonywanego poprzez osobiste towarzyszenie formatorki, ani też serdecznego dialogu z pełniącymi tę posługę na mocy autorytetu.

W Duchu

32. Formacja monastyczna jest działaniem w istocie swej teologicznym w kwestii swych źródeł, zakorzenionych w Duchu Świętym, jak i w kwestii celu. Poprzez wezwanie do nadrzędnego obowiązku, jakim jest oddawanie chwały Bogu w

⁴³ Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego. *Dla młodego wino w nowych bukłakach*. Życie konsekrowane od Soboru Watykańskiego II i wyzwania wciąż otwarte (6 stycznia 2017), 14.

pełni, proponuje ona drogę do osiągnięcia komunii z Bogiem w Trójcy Jedynym⁴⁴.

33. *Opus Dei* oraz Eucharystia są *fons et culmen* życia Kościoła i życia kontemplacyjnego⁴⁵. Liturgia ma dwojaką naturę [podobnie jak Kościół – przyp. tłum.], który jest „ludzki i jednocześnie Boski; widzialny i wyposażony w dobra niewidzialne, żarliwy w działaniu i oddany kontemplacji, obecny w świecie, a zarazem pielgrzymujący. To jednak, co w

⁴⁴ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Wskazania dotyczące formacji w instytutach zakonnych *Potissimum Institutioni* (2 lutego 1990), 77.

⁴⁵ Por. Franciszek, konst. apost. *Vultum Dei quaerere* (29 czerwca 2016), I, 22–23.

Kościele jest ludzkie, nastawione jest na to, co Boskie, i temu podporządkowane; to, co widzialne, prowadzi do rzeczywistości niewidzialnej; życie czynne wiedzie do kontemplacji, a to, co doczesne, jest drogą do przyszedłego miasta, którego szukamy”⁴⁶. Codzienna liturgia powinna być przygotowywana i celebrowana z troską, unikając niebezpieczeństwa rutyny i monotonii⁴⁷. 34. „Bracia i siostry z zakonów kontemplacyjnych swoim życiem modlitwy, słuchania i rozważania słowa Bożego przypominają nam, że nie samym chlebem żyje

⁴⁶ Sobór Watykański II, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium*, 2.

⁴⁷ Por. Franciszek, konst. apost. *Vultum Dei quaerere* (29 czerwca 2016), I, 16.

człowiek, ale każdym słowem, które pochodzi z ust Bożych (Mt 4,4)”⁴⁸.

Modlitewna lektura słowa nieustająco odnawia spotkanie z Bogiem⁴⁹. Mniszki kontemplacyjne przygotowują się do *lectio divina* poprzez odpowiednią formację biblijną. W codziennym ćwiczeniu ⁵⁰ wyostrzają umiejętność pojmowania i rozumienia Pisma (por. Łk 24,27).

⁴⁸ Benedykt XVI, adhort. apost. posynodalna *Verbum Domini* (30 września 2010), 83.

⁴⁹ Por. Franciszek, konst. apost. *Vultum Dei quaerere* (29 czerwca 2016), I, 19–21.

⁵⁰ Por. *tamże*, 19–20; Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Wskazania dotyczące formacji w instytutach zakonnych *Potissimum Institutioni* (2 lutego 1990), 76.

Pismo Święte staje się źródłem poznania tajemnicy Chrystusa i tajemnicy człowieka. Powiedzenie św. Hieronima, podjęte przez Sobór Watykański II, zachowuje całą swoją moc: „Nieznajomość Pisma Świętego jest nieznajomością Chrystusa”⁵¹.

35. *Lectio divina* nie jest jedną z praktyk pobożnościowych obok innych form modlitwy osobistej, lecz *conditio sine qua non* życia kontemplacyjnego: „Oddawaj się *lectio* Bożych Pism; poświęcaj się temu z wytrwałością. Angażuj się w *lectio* z intencją wiary i podobania się Bogu. Jeśli w trakcie *lectio* znajdziesz się przed zamkniętymi drzwiami – pukaj, a otworzy ci ten opiekun,

⁵¹ Por. Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym *Dei Verbum*, 25.

o którym Jezus powiedział «stróż mu je otworzy». Poświęcając się w ten sposób *lectio divina* szukaj lojalnie i z niewzruszoną ufnością w Bogu sensu Boskich Pism, który ukrywa się w nich w całej swej pełni. Nie powinienes się jednak zadowalać pukaniem i szukaniem: aby zrozumieć sprawy Boskie, absolutnie jest ci niezbędna *oratio*. Właśnie po to, by cię do niej zachęcić, Zbawiciel powiedział ci nie tylko «szukajcie a znajdziecie» i «pukajcie a będzie wam otworzone», lecz dodał: «proście a otrzymacie»⁵². 36. W modlitwie osobistej każda mniszka uczy się przebywania z Panem (por. *Mk* 3,13; *Pś* 37), smakuje łaski milczenia i samotności zamieszkiwanej przez Boską Obecność (por. *Oz* 2,16–17), buduje z Panem Jezusem unikalną i jedyną w swoim rodzaju relację, odnajdując sens i radość

⁵² Orygenes, *List do Grzegorza*, 3: PG 11,92.

własnej konsekracji⁵³. Cały proces osadzony jest w klimacie samotności i w milczeniu⁵⁴.

„Życie wewnętrzne wymaga ascezy czasu i ciała, domaga się ciszy jako wymiaru, w którym się trwa; przywołuje samotność, jako istotny moment oczyszczenia i osobistej integracji; zachęca do modlitwy ukrytej, aby spotkać Pana, który mieszka w ukryciu i uczynić z własnego

⁵³ Por. Franciszek, List apostolski do zakonnic i zakonników na rozpoczęcie Roku Życia Konsekrowanego *Świadkowie radości* (21 listopada 2014), II, 1.

⁵⁴ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Wskazania dotyczące formacji w instytutach zakonnych *Potissimum Institutioni* (2 lutego 1990), 38; por. Franciszek, konst. apost. *Vultum Dei quaerere* (29 czerwca 2016), I, 33.

serca wewnętrzną izdebkę (por. *Mt 6,6*). Miejsce najbardziej osobiste i nienaruszalne, w którym trwa adoracja: *Niech wejdzie miły mój do swego ogrodu i spożywa jego najlepsze owoce! (Pnp 4,16)*⁵⁵.

37. Milczenie i samotność, miejsca spotkania z Bogiem, owoc ascetycznego ćwiczenia człowieka, staje się profetycznym orędziem. Okresy większej samotności i wycofania się z codziennego rytmu służą odnowie racji i radości życia kontemplacyjnego i potwierdzenia proroctwa, tak samo jak i do rozpoczęcia wewnętrznej drogi, prowadzącej do kontemplacji Bożego Oblicza.

⁵⁵ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Kontemplujcie. Do osób konsekrowanych o śladach Piękna* (2015), 38.

Zwołane we wspólnotę

38. „Członkowie wspólnot zakonnych czuli się kontynuatorami tych, którzy szli za Jezusem. On

33

weszczał każdego osobiście, aby żył we wspólnocie z Nim i z innymi uczniami, dzieląc Jego życie i Jego los (por. *Mk* 3,13–15), a przez to by był znakiem życia i komunii, którym On dał początek”⁵⁶.

W takiej perspektywie doświadczenie życia sióstr wewnątrz klasztoru jest miejscem formacji ducha, uprzywilejowanym miejscem komunii z Chrystusem, wyrazem Kościoła: „Pierwsze wspólnoty monastyczne wzorowały się na wspólnocie uczniów, którzy szli za Chrystusem oraz na wspólnocie Kościoła w Jerozolimie,

⁵⁶ Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Życie braterskie we wspólnocie*. „*Congregavit nos in unum Christi amor*” (2 lutego 1994), 10.

widząc w nich ideał życia. Podobnie jak pierwotny Kościół, mający jedno serce i jednego ducha, także mnisi, zgromadzeni wokół przewodnika duchowego – opata, postanawiali żyć w radykalnej komunii dóbr materialnych i duchowych oraz w jedności ustanowionej przez Chrystusa. Znajduje ona swój pierwowzór i moc jednoczącą w tajemnicy życia w jedności Osób Trójcy Świętej”⁵⁷.

39. Bogactwo relacji siostrzanych przeżywanych „w atmosferze milczenia chronionego przeżywaną na co dzień klauzurą”⁵⁸ towarzyszy mniszce w *powołaniu siostry uniwersalnej w Chrystusie*, z

⁵⁷ *Tamże*.

⁵⁸ Franciszek, konst. apost. *Vultum Dei quaerere* (29 czerwca 2016), 13.

czułością „Jezusa naszej matki”⁵⁹, zgodnie z intuicją Julianny z Norwich. „Szczególne znaczenie ma świadectwo zakonów kontemplacyjnych męskich i żeńskich. Dla nich życie braterskie ma wymiary jeszcze większe i głębsze, wypływające z podstawowego celu tego specyficznego powołania, którym jest poszukiwanie Boga w ciszy i w modlitwie. Nieustannie skupieni na Bogu, członkowie tych zakonów okazują większą delikatność i szacunek innym członkom wspólnoty, a kontemplacja staje się mocą wyzwalającą z każdej formy egoizmu. Życie braterskie we wspólnocie, w klasztorze, ma być żywym znakiem tajemnicy

⁵⁹ Por. Julianna z Norwich, *Libro delle Rivelazioni*, Ancora, Milano 1984, 256–257.

Kościół: im większa tajemnica łaski, tym bogatszy owoc zbawienia”⁶⁰.

40. Niezbędną potrzebą jest tworzenie wspólnot, które wspólny mają nie tylko dach nad głową, liturgię i pracę, ale dzielą się życiem: doświadczeniem autentycznego człowieczeństwa, życia wiary i modlitwy; życiem ewangelicznym; przykładną solidarnością (por. Mt 5,43–48; J 13,34); pomocą braterską aż do najdalej posuniętych konsekwencji diakonii miłości (por. J 15,13); komunikacją osobistą i

⁶⁰ Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Życie braterskie we wspólnocie*. „*Congregavit nos in unum Christi amor*” (2 lutego 1994), 10.

głęboką; ubogającym dialogiem; przyjacielskimi relacjami; wspólnie podjętym projektem, który wymaga wspólnego podejmowania decyzji i oceny drogi i pełnej miłości korekty braterskiej, aby zastosowane środki zawsze były adekwatne do celu, jaki chce się razem osiągnąć. To życzliwe dzielenie się otwiera się – zgodnie z własnym charyzmatem monastycznym – na gościnność i posługę ubogim.

Dla osiągnięcia tego, co zostało powiedziane, konieczne jest przejście od życia wspólnego do wspólnoty życia, od zwykłej wspólnoty do życia braterskiego w komunii.

W płodności kultury

41. Kultura, wartość zawsze strzeżona w tradycji monastycznej, staje się faktorem formacyjnym koniecznym dla wymiaru ludzkiego i dla życia

duchowego i braterskiego⁶¹. Wśród czterech *filarów*, sprzężonych ze sobą, na których powinna osadzać się formacja, według papieża Franciszka znajduje się „studium”⁶², ponieważ, jak przypomniał: „łaska zakłada kulturę, a Boży dar wciela się w kulturę tego, który go przyjmuje”⁶³.

Niech każda wspólnota ustali stosowny czas przeznaczony na lekturę i studium osobiste, korzystając z „biblioteki stale wzbogacanej”⁶⁴ i z dokumentacji dostępnej za pośrednictwem systemu informatycznego. W miarę potrzeb należy korzystać z pomocy osób spoza klasztoru⁴³, ekspertów i sióstr z innych klasztorów. 42. Formacja winna zadbać o

⁶¹ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Wskazania dotyczące formacji w instytutach zakonnych *Potissimum Institutioni* (2 lutego 1990), 75.

⁶² Franciszek, *La forza della vocazione. La vita consacrata oggi*. Rozmowa z Fernando Prado, EDB, Bologna 2018, 78.

⁶³ Franciszek, *adhort. apost. Evangelii gaudium* (24 listopada 2013), 115.

⁶⁴ Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Wskazania dotyczące formacji w instytutach zakonnych *Potissimum Institutioni* (2 lutego 1990), 84. ⁴³ Por. *tamże*, 82.

dostarczenie rzetelnej i wyważonej informacji
otwierającej na

całą ludzkość, w szczególności na cierpiących. Siostra kontemplacyjna wezwana jest do szerokiego spojrzenia na historię, z zachowaniem kryteriów życia wewnętrznego. Można korzystać z prasy i środków komunikacji cyfrowej, używanych z „roztropnym rozeznawaniem, tak aby rzeczywiście służyły one formacji do życia kontemplacyjnego”⁶⁵, a

⁶⁵ Franciszek, konst. apost. *Vultum Dei quaerere* (29 czerwca 2016), 34.

nie były okazją do rozproszeń w życiu ukrytym z Chrystusem w Bogu (por. *Kol* 3,3). Sama informacja nie wystarcza, należy odczytywać historię według inteligencji serca; „radość i nadzieja, smutek i lęk”⁶⁶ wszystkich będą przyjęte z mądrością, która pochodzi z góry i ze współczuciem.

W godności pracy

43. W formacji do życia kontemplacyjnego należy dbać o przyuczenie do pracy manualnej i intelektualnej, mających charakter codziennej posługi w klasztorze, jak też zaangażowania i współpracy w działaniach, które wspólnota podejmuje dla własnego utrzymania. W ten sposób

⁶⁶ Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et Spes*, 1.

każda siostra wzrasta w duchu służby, dojrzewając we współodpowiedzialności⁶⁷.

44. Praca pomaga także równoważyć różne aspekty życia, stanowiąc element solidarności z wszystkimi ludźmi, zwłaszcza ubogimi; jak mówił św. Benedykt: „wówczas są prawdziwymi mnichami, jeśli żyją z pracy rąk swoich”⁶⁸. We właściwym spojrzeniu na pracę i w jej ocenie obecne niech będą znaczenie ewangeliczne, kompetencja, wierne zaangażowanie, wewnętrzna wolność – tak, aby praca nie stała się pokusą dążenia do posiadania i jedynym wyznacznikiem tożsamości osobistej, lecz niech będzie wykonywana „wiernie i pobożnie”, nie gasząc „ducha modlitwy i pobożności, któremu

⁶⁷ Por. Franciszek, konst. apost. *Vultum Dei quaerere* (29 czerwca 2016), 32.

⁶⁸ Benedykt, *Reguła*, 48,8.

mają służyć wszystkie inne rzeczy przemijające”,
jak mówi Biedaczyna z Asyżu⁶⁹.

W misji Kościoła zgodnie z charyzmatem

45. Wierność Duchowi, który każdy charyzmat prowadzi ku płodności⁷⁰, gwarantuje szczególny

⁶⁹ Franciszek z Asyżu, *Reguła zatwierdzona*, V, 2–3; por. *List do św. Antoniego*, 2.

⁷⁰ Aby zapewnić taką płodność, charyzmat założycielski, jak uważa papież Franciszek, potrzebuje *oczyszczenia*, poprzez odzyskanie „najbardziej autentycznej części charyzmatów założycielskich, aby dostrzec jak się ona wyraża lub powinna się wyrażać dzisiaj [...] Nie czynimy z niej eksponatów muzealnych [...] Dzień dzisiejszy jest

rodzaj posługi, jaką jest życie kontemplacyjne w Kościele i w świecie, potwierdzając że jest ono „wymownym znakiem komunii, gościnnym domem dla szukających Boga i spraw duchowych, szkołami wiary i prawdziwymi ośrodkami studiów, dialogu i kultury, które służą budowaniu życia kościelnego i społeczeństwa ziemskiego w oczekiwaniu na nadejście Królestwa Niebieskiego”⁷¹.

teraźniejszością i to teraz mamy dać odpowiedź, wychodząc od naszego charyzmatu [...] Życie konsekrowane jest jak woda: kiedy się ustoi, gnije”, Franciszek, *La forza della vocazione. La vita consacrata oggi*. Rozmowa z Fernando Prado, EDB, Bologna 2018, 42–43; 45.

⁷¹ Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 6.

46. Wierność charyzmatowi wymaga nieustannego formowania się do zdrowej eklezjologii komunii,

wskazanej przez Sobór Watykański II. Poglębianie własnej tradycji charyzmatycznej musi być interpretowane i osadzone w kontekście *sentire cum Ecclesia*, w zgodności z *sensus fidelium* i w inteligentnym rozeznaniu znaków czasu. Taką formację uzyskuje się poprzez studium Magisterium Kościoła i literatury formacyjnej oraz prawnej opracowanej przez *Zakon*, do którego się należy bądź przez Federację monastyczną.

47. W takim spojrzeniu eklezjalnym każdy aspekt formacji będzie kształtował się zgodnie z pierwotnym duchem własnego Instytutu ⁷². Proces formacyjny niech prowadzi osobę ku osiągnięciu dojrzałości własnej życiowej syntezy charyzmatu, aby żyła jego duchem w serdecznym rozeznawaniu wraz ze wspólnotą monastyczną, zgodnie z „dzisiaj” Kościoła i świata.

W tym zakresie w towarzyszeniu powołaniowym, poczynając od formacji początkowej, kultywowane niech będzie poczucie przynależności eklezjalnej: „...droga życia konsekrowanego jest drogą włączania do Kościoła [...] Otóż to: chodzi o włączenie do Kościoła zgodnie z kategoriami

⁷² Por. *tamże*, 71.

kościelnymi, z kościelnym życiem duchowym [...] Niczego więcej nie potrzeba”⁷³. 48. Dziedzictwo charyzmatyczne żyje dwoistym dynamizmem: wierne przekazywanie ze strony najstarszych wiekiem mniszek oraz płodne przyjęcie ze strony najmłodszych sióstr. Dowartościowanie doświadczenia życiowego obecnego we wspólnocie oraz interpretacja jego sposobów i praktyk, poprzez tłumaczenie go na język i symbolikę młodych pokoleń jest procesem koniecznym i korzystnym.

49. Każdy klasztor, dzięki własnej autonomii, rozwija specyficzne cechy historyczne i duchowe związane z kontekstami, w które jest włączony. Wskazane jest pielęgnowanie pogłębienia historii i specyficznego powołania, aby było ono zachowywane, zwracając jednak uwagę na to, by *nie tworzyć archeologii*⁷⁴.

⁷³ Franciszek, *La forza della vocazione. La vita consacrata oggi*. Rozmowa z Fernando Prado, EDB, Bologna 2018, 41.

⁷⁴ Por. Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 101.

W wizji ekumenicznej

50. Kościół zaprasza życie monastyczne do szczególnej wrażliwości na ekumenizm jako wizję

42

formacyjną w znaku zjednoczenia, komunii eklezjalnej, współczucia: „Duchowy ekumenizm modlitwy, nawrócenia serc i miłości powierzam w szczególny sposób klasztorom życia kontemplacyjnego. Dlatego popieram ich obecność wszędzie tam, gdzie żyją chrześcijańskie wspólnoty różnych wyznań, aby ich całkowite oddanie się temu, co jedynie konieczne (por. *Łk* 10,42), kultowi Bożemu i modlitwie wstawienniczej o zbawienie świata, a zarazem ich świadectwo życia ewangelicznego zgodne z własnymi charyzmatami, było dla wszystkich bodźcem do życia na obraz Trójcy Świętej – w jedności, której Jezus pragnął i o

którą prosił Ojca dla wszystkich swoich uczniów⁷⁵.

Klimat formacyjny i wykonawcy formacji

51. Posłuszeństwo wiary, *lectio divina*, zaangażowanie intelektualne i studium, liturgia, asceza, *comunitas*, poważne podejście do pracy, zakorzenione w płodnej ciszy tworzą i karmią klimat formacyjny, w którym uczy się duchowej sztuki

43

szukania Oblicza Boga⁷⁶. Siane są ziarna życia zdolne do wykiełkowania w miłości do kontemplacji Prawdy.

⁷⁵ Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 101.

⁷⁶ Por. Benedykt, *Reguła*, IV, 75.

To doświadczenie przeżyte wewnątrz murów klauzury, na pozór z dala od świata, staje się miejscem profetycznego dzielenia się: „Jesteście głosem Kościoła, który nieustraszenie wychwala Pana, dziękuje Mu, wzdycha do Niego i błaga za całą ludzkością”⁷⁷.

52. Wykonawcami formacji ustawicznej i początkowej do życia monastycznego są: pojedyncza siostra, wspólnota, przełożona wyższa klasztoru, formatorki, przewodnicząca federacji, ewentualni eksperci⁷⁸.

53. Wszyscy są wezwani do działania we własnym zakresie kompetencji, w duchu inteligentnej i całościowej współpracy – w harmonii z nauczaniem Magisterium Kościoła, z uwzględnieniem współczesnej kulturowości i

⁷⁷ Franciszek, konst. apost. *Vultum Dei quaerere* (29 czerwca 2016), 9.

⁷⁸ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Cor orans*. Instrukcja wykonawcza o żeńskim życiu kontemplacyjnym (2018), 237–241.

specyficznego powołania do życia
kontemplacyjnego – tak aby

44

corpus monastyczne realizowało ciągły i płodny
proces formacyjny.

54. Ponadto niech wszyscy zwracają szczególną uwagę na odpowiedni dobór kandydatek, tak by „były zdrowe pod względem psychologicznym i afektywnym”⁷⁹.

⁷⁹ Franciszek, *La forza della vocazione. La vita consacrata oggi*. Rozmowa z Fernando Prado, EDB, Bologna 2018, 81. Papież kładzie nacisk na „usilną dbałość o dojrzałość ludzką i afektywną”, podobnie jak na „rozeznawanie z powagą i słuchanie także głosu doświadczenia, jakie ma Kościół”, podsumowując: „Gdy w tym wszystkim nie dba się o rozeznanie, problemy narastają”, *tamże*, 82.

Pojedyncza siostra

55. Każda siostra uczestnicząca w formacji początkowej lub ustawicznej, jako pierwsza odpowiedzialna za swoją formację, pod działaniem Ducha niech z wielką odpowiedzialnością podejmuje zadanie, które do niej należy, jako pierwszoplanowa postać ciągłego procesu wzrastania i nawracania się, który angażuje całe życie⁸⁰.

⁸⁰ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Cor orans*. Instrukcja wykonawcza o żeńskim życiu kontemplacyjnym (2018), 227.

56. Na tej drodze każda siostra niech okazuje gotowość, by dać się prowadzić przez mediatorki, które Pan, poprzez wspólnotę, daje jej do dyspozycji i by dzielić z nimi swoje radości, nadzieje i zmartwienia, okazując w ten sposób wielką dyspozycyjność formacyjną w celu odkrycia „ja”, uwolnienia się od „ja” i stania się nową, wolną w sercu kobietą.

Formatorka

57. Siostry, którym została powierzona jakaś szczególna odpowiedzialność w zakresie formacji, niech przyjmują to zadanie w duchu radosnej służby siostronom. Niech wyrażają radość ze swojego powołania kontemplacyjnego i angażują się we własną formację.

58. Formatorki niech wykazują się doświadczalnym poznaniem Boga poprzez modlitwę, mądrość pochodzącą z uważnego i przedłużonego słuchania słowa Bożego oraz z wielkiej miłości ku rzeczywistościom duchowym własnego

charyzmatu, tak aby mogły towarzyszyć innym
siostronom na tej samej drodze⁸¹.

⁸¹ Por. Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita
consecrata* (25 marca 1996), 66.

59. Formatorzki niech mają jasną świadomość, że są jedynie *pośredniczkami* między Bogiem, jedynym prawdziwym formatorem, a wychowankami, pierwszymi odpowiedzialnymi za własną formację, zapobiegając jakimkolwiek rodzajom zależności i pomagając siostrom podlegającym formacji, by poznawały same siebie w ich możliwościach i ograniczeniach, by dokonały przejścia od szczerości do prawdy oraz by w sposób odpowiedni rozwiązywały swoje trudności. W tej posłudze formatorka niech pamięta, że jej misją jest podtrzymywanie i pomaganie „tak dalece, jak może pomóc”⁸². Chodzi o „kształtowanie młodych bez wymuszania ograniczeń”⁸³. 60. Poza przejrzystością i spójnością własnego życia, formatorki, pełniąc szczególną rolę w towarzyszeniu kandydatkom i w rozeznawaniu autentyczności Bożego powołania do życia kontemplacyjnego i – mając misję przekazywania osobom im powierzonym „piękną naśladowania Chrystusa oraz wartości

⁸² Franciszek, *La forza della vocazione. La vita consacrata oggi*. Rozmowa z Fernando Prado, EDB, Bologna 2018, 80.

⁸³ *Tamże*, 81.

charyzmatu, w którym się ono urzeczywistnia”⁸⁴
– muszą w sposób szczególny mieć na względzie
następujące postawy:

47

- zdolność słuchania, dialogu i dawania siebie
innym;
- spokojna i obiektywna znajomość samych
siebie, własnych ograniczeń i możliwości;
- stabilność emocjonalna, zdolność
pokonywania frustracji oraz umiejętność
wyrażania, z pewnością siebie, własnych uczuć
i własnych
przekonań;
- ludzkie umiejętności rozeznawania,
równowagi, spokoju, cierpliwości,

⁸⁴ Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata*
(25 marca 1996), 66.

zrozumienia, pogody ducha i szczerze uczucie
względem sióstr im powierzonych⁸⁵.

61. To, czego oczekuje się od formatorki, wymaga dokładnego rozeznania w ich wyborze i szczególnej troski w ich formacji: „Należy nieustannie brać pod uwagę, że formacji nie można improwizować, lecz wymaga ona uprzedniego i ustawicznego przygotowania. Bez solidnej formacji formaterek nie będzie możliwe rzeczywiste i obiecujące towarzyszenie najmłodszym”⁸⁶.

⁸⁵ Por. Franciszek, *La forza della vocazione. La vita consacrata oggi*. Rozmowa z Fernando Prado, EDB, Bologna 2018, 74ss.

⁸⁶ Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Dla młodego wino nowe bukłaki*. Życie konsekrowane od Soboru Watykańskiego II

62. Formatorki niech mają wystarczającą ilość czasu do wykonywania swojej posługi w pierwszej kolejności. Inne aktywności należy podporządkować temu podstawowemu zadaniu. Ponadto zawsze należy pamiętać, że rozmowa osobista, która stanowi „praktykę o niezrównanej i wypróbowanej skuteczności”⁶⁶ jest zasadniczym narzędziem wewnętrznej dynamiki własnej formacji spersonalizowanej i ma za podstawę zaufanie wzajemne.

63. Dla formatorki zadanie to oznacza: zyskanie takiego zaufania poprzez cierpliwe słuchanie, brak osądzania, wystarczający czas poświęcony na spotkanie, systematyczność spotkań, umiejętność przyjmowania na siebie napięć innych, szczerość i pokorę w przedstawianiu własnego spojrzenia na to, co dana siostra przeżywa, dyskrecję względem tego, co zostało jej w zaufaniu powierzone, osobistą spójność w życiu.

i wyzwania nadal otwarte. Ukierunkowania (6 stycznia 2017), 16.

⁶⁶ Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 66.

Przełożona wyższa

64. Przełożona wyższa, opatka, przeorysza lub przewodnicząca kongregacji monastycznej, z chwilą, gdy bierze na siebie troskę o własną formację, z wielką odpowiedzialnością przyjmuje rolę formatorki siostr jej powierzonych. Jako taka niech:

- będzie wrażliwa na potrzeby ludzkie i duchowe tych, którym posługuje;
- posiada zdolności rozeznawania, równowagi i szacunku dla darów, które Pan daje każdej siostrze;
- przeżywa i buduje ze wszystkimi siostrami relacje rodzinne, zaufania, wolności i odpowiedzialności; niech docenia i ukazuje prostymi ludzkimi gestami swoją miłość do nich;
- praktykuje dialog, uznając go za prawdziwe i głębokie wyznanie wiary. W tym duchu niech promuje opracowanie wspólnotowego

projektu życia, przy zaangażowaniu wszystkich mniszek⁸⁷;

50

– buduje wspólnotę, która rzeczywiście będzie uprzywilejowanym miejscem formacji ustawicznej i początkowej; wspólnotę, w której posłuszeństwo przemieni się we współpracę, ubóstwo w solidarność, czystość – w narzędzie, które otwiera serce na przyjęcie drugiego i na powszechne braterstwo; wspólnotę, w której kultywuje się modlitwę i wszystko, co każda mniszka niesie w swoim sercu, uczucia, które należy podtrzymywać; wspólnotę, w której przeżywa się *mistykę spotkania, mistykę bycia razem*⁶⁸. 65. Przełożone, w wypełnianiu zadania pomocy siostram w integralnym

⁸⁷ Por. Jan Paweł II, list apost. *Novo millennio ineunte* (6 stycznia 2001), 45; Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Dla młodego wino nowe bukłaki*. Życie konsekrowane od Soboru

wzroście i w coraz doskonalszym upodabnianiu się do Chrystusa, niech bardziej czynią to przez przykład niż przez słowa. Niech zawsze pamiętają, że Pan przyszedł, aby służyć, a nie żeby Mu służyli (por. *Mt 20,28*)⁶⁹. Jako że Ewangelia jest wymagająca, także ona

Watykańskiego II i wyzwania nadal otwarte. Ukierunkowania (6 stycznia 2017), 20.

⁶⁸ Franciszek, *List apostolski* do zakonnic i zakonników na rozpoczęcie Roku Życia Konsekrowanego (21 listopada 2014) I, 2 i II, 3.

⁶⁹ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Dla młodego wino nowe buklaki*. Życie konsekrowane od Soboru Watykańskiego II i wyzwania nadal otwarte. Ukierunkowania (6 stycznia 2017), 21.

winna być wymagająca w kwestiach zasadniczych, a jednocześnie wyrozumiała

względem sióstr, które zostały jej powierzone *nie forsując granic ich zranień*⁸⁸.

Wspólnota

66. Mniszka uczy się stawać i być siostrą kontemplacyjną w ramach wspólnoty i poprzez codzienne uczestniczenie w życiu swojej wspólnoty braterskiej. Wspólnota jest miejscem, w którym duch Założyciela jest w pełni żywy, w którym charyzmat i duch są przeżywane w sposób konkretny i stają się widoczne. To wspólnota jest fizycznym i teologicznym miejscem, które „pozwała poznać trud i radość życia razem”⁸⁹. „Wymaga to współpracy oraz harmonijnej i odpowiedniej obecności całej

⁸⁸ Por. Franciszek, *La forza della vocazione. La vita consacrata oggi*. Rozmowa z Fernando Prado, EDB, Bologna 2018, 60.

⁸⁹ Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 67.

wspólnoty”⁹⁰, z jasnym podziałem ról i jednocześnie ich komplementarnością.

67. Zaangażowanie całej wspólnoty w formację zarówno ustawiczną, jak i początkową zakłada, aby każdy klasztor przyjął z radością swoją rolę formacyjną i realizował warunki konieczne, by był on miejscem, gdzie:

- jakość życia braterskiego naznaczona jest zaufaniem, radością i uprzejmością, tak aby stwarzać sprzyjające warunki do modlitwy liturgicznej i osobistej, słuchania słowa Bożego,

⁹⁰ Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Dla młodego wino nowe bukłaki*. Życie konsekrowane od Soboru Watykańskiego II

studium i pracy;

- panuje ogólna spójność między komunikatami wychowawczymi dosłownymi i domyślnymi a rzeczywistością życia konsekrowanego;
- życie kontemplacyjne ukazywane jest jako całkowite poświęcenie się Panu;
- stawia się wyzwania, aby iść dalej;
- wymagana jest dyspozycyjność, by wzrastać razem i formować siebie nawzajem; w szczególności dotyczy to relacji z kandydatkami odbywającymi formację;
- panuje poczucie odpowiedzialności za całą wspólnotę ze strony siostr, które stanowią jej część;

i wyzwania nadal otwarte. Ukierunkowania (6 stycznia 2017), 16.

- projekt życia braterskiego, owoc wspólnotowego rozeznania, odzwierciedla i dowartościowuje różnorodność jako bogactwo, współpracę między siostrami młodymi i najstarszymi oraz wyrozumiałość

względem tych, które popełniają błędy i jeszcze się nie nauczyły;

- istnieje wola stawiania czoła konfliktom i wspólne poszukiwanie ich rozwiązania przy pomocy ekspertów, jeśli wymaga tego sytuacja, tak aby wspólnota była uprzywilejowanym miejscem nieustającego nawracania się;
- zwraca się uwagę na historię oraz ma miejsce otwartość na ubogich i ludzi z marginesu, w zgodzie z osobistym wyborem życia kontemplacyjnego.

Przewodnicząca Federacji

68. Przewodnicząca Federacji, po wysłuchaniu opinii Rady Federacji i w ścisłej współpracy z przełożonymi wyższymi, niech wspiera i koordynuje formację na poziomie federalnym; niech organizuje kursy formacji ustawicznej dla

przełożonych wyższych oraz formaterek Federacji⁹¹.

69. Przewodnicząca Federacji, po wysłuchaniu opinii Rady Federacji, niech opracuje *Ratio Formationis* Federacji, w zgodności z obecną *Ratio*, zapewniając formację integralną, gruntowną, stopniową i spójną dla sióstr Federacji⁷⁴; aby *Ratio* zaczęła obowiązywać, musi zostać zatwierdzona przez Zgromadzenie Federacji.

Ewentualni eksperci

70. W towarzyszeniu spersonalizowanym, jeśli to konieczne, można skorzystać z pomocy nauk psychopedagogicznych. Mogą one być pomocne zarówno w kwestii nadania struktury zrównoważonemu rozwojowi osobowości, jak i

⁹¹ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Cor orans*. Instrukcja

w przebyciu niektórych delikatnych etapów życia. Wszystko to z uwzględnieniem, że posługa towarzyszenia nie zastępuje ani działania Boga (pierwszego i jedyne go wychowawcy i towarzyszącego), ani osobistej pracy osoby, której się towarzyszy i która jest pierwszą odpowiedzialną za własną formację.

wykonawcza o żeńskim życiu kontemplacyjnym (2018), 117–120.

⁷⁴ Por. *tamże*, 225, 226.

W FORMACJI USTAWICZNEJ

Ratio formationis

71. Jak zostało to wielokrotnie powtórzone, formacja to proces, w którym każdy jest pierwszym odpowiedzialnym za własną formację⁹². Do takiego spojrzenia odnosi się słowo Apostoła: *Przypominam ci, abyś na nowo rozpalił charyzmat Boży, który jest w tobie* (2Tm 1,6). Interpretatorem tego procesu, którego nie da się pominąć, czyni się w sposób szczególny Kodeks Prawa Kanonicznego, gdy stwierdza: „W poszczególnych instytutach po pierwszej profesji ma być realizowane kształcenie wszystkich członków, zmierzające do prowadzenia pełniej życia właściwego danemu instytutowi oraz coraz doskonalszej realizacji jego misji” (kan. 659).

⁹² Por. Franciszek, konst. apost. *Vultum Dei quaerere* (29 czerwca 2016), 13.

72. Opracowanie własnej *Ratio formationis*
pozostaje zadaniem, które należy wykonać dla
niemałej

57

liczby Federacji. „Ratio odpowiada dziś bardzo pilnej potrzebie: z jednej strony wskazuje sposób, w jaki należy wprowadzać nowe pokolenia w duchowość Instytutu, aby mogły ją autentycznie przeżywać w kontekście różnych kultur i w różnych regionach geograficznych; z drugiej strony wyjaśnia osobom konsekrowanym, jak mają żyć tym samym duchem na różnych etapach własnej egzystencji, dążąc do pełnej dojrzałości wiary w Chrystusa.

Jeśli zatem jest prawdą, że odnowa życia konsekrowanego zależy w głównej mierze od formacji, to prawdą jest i to, że jej skuteczność zależy z kolei od zastosowania odpowiedniej metody – bogatej w mądrość duchową i pedagogiczną, prowadzącej stopniowo tych,

którzy pragną poświęcić się Chrystusowi, do przyswojenia sobie Jego myśli i uczuć⁹³.

73. *Ratio formationis* niech będzie propozycją formacyjną pomyślaną dla kobiet powołanych do *naśladowania Chrystusa* w życiu kontemplacyjnym: „Od początku posłannictwa Chrystusa kobieta okazuje wobec Niego i wobec całej Jego tajemnicy tę szczególną wrażliwość, jaka

⁹³ Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 68.

stanowi cechę charakterystyczną jej kobiecości”⁹⁴. Ta szczególna postawa kobiety jest „znakiem *czulej dobroci Boga dla ludzkości* oraz szczególnym świadectwem tajemnicy Kościoła, który jest dziewicą, oblubienicą i matką”⁹⁵. 74. Zostanie ona spisana na poziomie Federacji i stosowana we wszystkich klasztorach jako pierwszy i niezbędny projekt dla zapewnienia autentycznej formacji do życia kontemplacyjnego⁹⁶.

Formacja mniszek

75. Cel życia konsekrowanego polega na upodobnieniu się do Pana Jezusa i do Jego *całkowitej ofiary z siebie*, dlatego też formacja otwiera proces stopniowego *przyswajania sobie uczuć Chrystusa wobec Ojca* i towarzyszy w nim mniszce. Metoda formacji „powinna mieć *charakter totalny*. Musi to być formacja całej osoby, obejmująca całość jej istoty, wszystkie

⁹⁴ Jan Paweł II, *Mulieris dignitatem* (15 sierpnia 1988), 16.

⁹⁵ Jan Paweł II, *adhort. apost. posynodalna Vita consecrata* (25 marca 1996), 57.

⁹⁶ *Tamże*, 68.

aspekty jej tożsamości, jej czyny i intencje. Jest oczywiste, że właśnie ze względu

na to dążenie do przemiany całej osoby *wysiłek formacyjny nigdy się nie kończy*⁹⁷.

76. „Formacja ustawiczna jest wymogiem wynikającym z samej natury konsekracji zakonnej. (...) *Formacja początkowa* winna zatem zostać utrwalona przez formację *ustawiczną*, która sprawi, że człowiek będzie podatny na wpływy formacyjne przez całe swe życie”⁷. Formacja ustawiczna zbiega się zatem z zaangażowaniem ascetycznym w pełnym tego słowa znaczeniu i trwa całe życie ⁹⁸. „Dla

⁹⁷ *Tamże*,

65. ⁷ *Tamże*,

69.

⁹⁸ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Cor orans*. Instrukcja

zapewnienia odpowiedniej formacji stałej federacje będą wspierać współpracę między klasztorami związaną z wymianą materiałów formacyjnych oraz wykorzystaniem cyfrowych środków komunikacji, zawsze przy zachowaniu odpowiedniej rozwagi”⁹⁹.

wykonawcza o żeńskim życiu kontemplacyjnym (2018), 231 nn.

⁹⁹ Franciszek, konst. apost. *Vultum Dei quaerere* (29 czerwca 2016), Zakończenie, Art. 3 § 2.

Wspólnota monastyczna: mistyka spotkania

77. „Podstawowym miejscem, w którym odbywa się droga formacji, jest klasztor”¹⁰⁰. Tajemnica komunii, do której wspólnota monastyczna się odnosi „ma odzwierciedlać głębię i bogactwo tej tajemnicy, tworząc ludzką przestrzeń zamieszkałą przez Tróję Przenajświętszą, która w ten sposób rozlewa w historii dary komunii, właściwe dla trzech Boskich Osób”¹⁰¹.

Mając zatem ten obraz na względzie niech wspólnota troszczy się w sposób szczególny o formację ustawiczną, stanowiącą „*humus* każdego etapu formacyjnego”¹⁰². W ten sposób strzeże się autentyczności życia w dynamicznej wierności swojemu charyzmatowi, w świadomości, że monastyczne świadectwo staje się pierwszym wymownym orędziem powołaniowym. 78. Formacja monastyczna, mająca zasadniczo naturę wspólnotową, towarzyszy doświadczeniu wspólnoty

¹⁰⁰ *Tamże*, I, 14.

¹⁰¹ Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 41.

¹⁰² Franciszek, konst. apost. *Vultum Dei quaerere* (29 czerwca 2016), Zakończenie, Art. 3 § 1.

braterskiej będącej „przestrzenią teologalną, w której można doświadczyć

mistycznej obecności zmartwychwstałego Pana (por. Mt 18, 20). Dzieje się tak dzięki wzajemnej miłości członków wspólnoty, miłości karmionej słowem i Eucharystią, oczyszczanej w sakramencie pojednania, podtrzymywanej przez modlitwę o jedność – szczególny dar Ducha dla tych, którzy uważnie wsłuchują się w głos Ewangelii. To właśnie On, Duch Święty, wprowadza duszę w komunię z Ojcem i z Jego Synem Jezusem Chrystusem (por. 1 J 1, 3), komunię, która jest źródłem życia braterskiego”¹⁰³.

79. Wspólnota monastyczna jest „miejszem i naturalnym środowiskiem rozwoju wszystkich,

¹⁰³ Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 42.

w którym każdy jej członek staje się współodpowiedzialny za rozwój innych”¹⁰⁴. Bogata w różnorodne dary, jest przewodnikiem w naśladowaniu Pana Jezusa. W niej „każdy uczy się żyć z tymi, których Bóg postawił obok niego, akceptując ich cechy pozytywne i jednocześnie ich odmienność i ograniczenia. W szczególności zaś uczy się dzielić otrzymanymi darami ku zbudowaniu

wszystkich, ponieważ *wszystkim objawia się [Duch] dla wspólnego dobra (1Kor 12, 7)*”¹⁰⁵. 80. W związku z powyższym należy praktykować wszystkie

¹⁰⁴ Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Życie braterskie we wspólnocie. „Congregavit nos in unum Christi amor”* (2 lutego 1994), 43.

¹⁰⁵ Jan Paweł II, ad. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 67.

okazje do wzajemnego poznania się, dzielenia się dobrami duchowymi i wzrostu sensu przynależności ¹⁰⁶, ponieważ „nikt nie buduje przyszłości izolując się ani też jedynie o własnych siłach, ale rozpoznając siebie w prawdzie komunii, która zawsze otwiera się na spotkanie, dialog, słuchanie, wzajemną pomoc” ¹⁰⁷¹⁰⁸. Ponadto przypomina się, że „poprzez wytrwałe rozwijanie miłości braterskiej” jako „uczestnictwo w trynitarnej komunii może przemienić ludzkie relacje i stworzyć nowy typ solidarności” ¹⁰⁹. Brak komunikacji i

¹⁰⁶ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Instrukcja *Rozpocząć na nowo od Chrystusa. Odnowione zaangażowanie życia konsekrowanego w trzecim tysiącleciu* (19 maja 2002), 28.

¹⁰⁷ Franciszek, *List apostolski do zakonnic i zakonników na rozpoczęcie Roku Życia Konsekrowanego* (21 listopada ¹⁰⁸) II, 3.

¹⁰⁹ Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 41.

dzielenia się powoduje osłabienie wspólnoty braterskiej, a doświadczenie duchowe

nabiera konotacji indywidualistycznej¹¹⁰, która może pozbawić sił życiowych poszczególne osoby i wspólnotę.

81. „Jednym z najważniejszych zadań jest dzisiaj integracja osób o odmiennej formacji (...) w takim życiu wspólnotowym, w którym różnice

¹¹⁰ Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Życie braterskie we wspólnocie*. „*Congregavit nos in unum Christi amor*” (2 lutego 1994), 31.

nie będą przyczyną sporów, ale raczej wzajemnego ubogacania się”¹¹¹. Niech zatem każda mniszka, poprzez swoje talenty, swoje szczególne świadectwo i swoją historię życia konfrontuje się ze wspólnotą, by przeżywać relacje, w których komunია między siostrami staje się sposobem *confessio trinitatis*: pięknem i łaską uczestniczenia w komunii boskiej¹¹².

Rodzić Chrystusa w uczennicach

82. „Bóg Ojciec, objawiający się przez nieustanny dar Chrystusa i Ducha Świętego, jest pierwszym i najdoskonalszym Wychowawcą tych, którzy się Mu poświęcają. Jednakże posługuje się w tym

¹¹¹ *Tamże*, 43.

¹¹² Por. *tamże*, 24–27.

dziele pośrednictwem ludzi, stawiając u boku tych, których powołuje, starszych braci i siostry”¹¹³. Odpowiedzialność za formację mniszek leży po stronie wspólnoty monastycznej, której przewodzi i którą animuje przełożona wyższa klasztoru, przy pomocy współpracowniczek. 83. Z tradycji monastycznej wyraźnie wyłania się świadomość, że pierwszym celem działania tych, którzy przewodzą wspólnocie klasztornej, jest *rodzenie Chrystusa w ich uczniach* (por. *2Kor* 3,18), poprzez stopniowe poszukiwanie „dróg i solidności, albo lepiej – dojrzałości konsekracji. Osoba konsekrowana nie może być jak dziecko. Musi być dorosła”¹¹⁴.

84. Przełożona ponadto towarzyszy siostronom na drodze formacji zgodnej z *Regułą*, na drodze inteligencji i serca, nigdy niebędącej czystym formalizmem, która to droga podtrzymuje wolność osoby uczącej się stopniowo otwierać na „niespodziankę” drugiego i ufać mediacji, w

¹¹³ Jan Paweł II, ad. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 66.

¹¹⁴ Franciszek, *La forza della vocazione. La vita consacrata oggi*. Rozmowa z Fernando Prado, EDB, Bologna 2018, 53.

czasie gdy w swoim byciu i działaniu uczy się nabywania synowskich uczuć Chrystusa Pana.

85. Taka *traditio* daje możliwość formacyjną, która poprzez żywą i ustawiczną hermeneutykę umie odnaleźć właściwą formę posługi władzy zgodnie z charyzmatem każdego zakonu. Ten wysiłek interpretacji pozwala zaczerpnąć w nowości ducha z oryginalnej inspiracji *Reguły*, jakiegokolwiek byłyby styl, historia, zwyczaje i działalność charakteryzujące życie klasztoru. Wspólnota zatem wybiera własną przełożoną, aby mogła być budowana i prowadzona na drodze swojego powołania i formacji ustawicznej zgodnie ze swoim specyficznym charyzmatem.

86. Droga formacji ustawicznej niech dokonuje się w postawie otwartej na współpracę i *synodalność*. Przełożona powinna respektować i troszczyć się o tego rodzaju zasady niezbędne w

relacjach z mniszkami, formatorkami, przewodniczącą Federacji, władzami Kościoła, aby droga ta była życiodajna, mądra i zdolna pobudzać do życia w pełni.

Integracja wielokulturowa

87. Kandydatki pochodzące z krajów o kulturze odmiennej niż ta w klasztorze, który je przyjmuje (bezwzględnie unikając „przyjmowania kandydatek z innych krajów tylko po to, aby zapewnić

66

klasztorowi przetrwanie”)¹¹⁵, będą stopniowo formowane do integracji ze wspólnotą. W taki sposób mogą one w pełni realizować wymagania tożsamości monastycznej żeńskiej i przyjąć za nią odpowiedzialność w procesie wzrostu i integracji kulturowej sprawiającej, że dojrzewa ich wolność. Znajomość warunków kulturowych i społecznych, problemów i oczekiwań charakterystycznych dla miejsca

¹¹⁵ Franciszek, konst. apost. *Vultum Dei quaerere* (29 czerwca 2016), Zakończenie, Art. 3 § 6.

pochodzenia kandydatek, proszących o dopuszczenie do życia monastycznego, a pochodzących z innych krajów, jest warunkiem niezbędnym do rozpoczęcia i kontynuowania drogi formacji.

Okresy szczególne

88. W trakcie roku należy przewidzieć szczególne okresy formacji, których planowanie powierzone jest przewodniczącej Federacji po zasięgnięciu opinii przełożonych klasztorów należących do Federacji. Jeśli zasoby ludzkie – czy to w klasztorze czy w federacji monastycznej – zmniejszają się, dla zapewnienia rzeczywistego wsparcia w formacji ustawicznej wskazana jest wzajemna pomoc także między różnymi zakonami.

89. W okresach przejściowych, związanych z wiekiem siostr, szczególną uwagę formacyjną należy poświęcić każdej mniszce z osobna.

Zwłaszcza wówczas, gdy: ujawnia się brak zachwyty doświadczanego w okresach po profesji wieczystej; gdy w wieku średnim skupiamy się na ocenie sensu i płodności własnej egzystencji; gdy w chwilach kruchości, ograniczenia, zniechęcenia, zaostrzają się procesy wewnętrzne wymagające jasności w rozeznawaniu i śmiałości w decyzjach. „Obowiązkiem władzy będzie więc utrzymanie w każdej osobie wysokiego poziomu gotowości formacyjnej, umiejętności czerpania z doświadczenia życia, dobrowolnego poddania się kształtowaniu przez innych i poczuwania się do odpowiedzialności za drogę wzrostu innych”¹¹⁶.

¹¹⁶ Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Instrukcja *Posługa władzy i posłuszeństwo. Faciem tuam, Domine, requiram* (11 maja 2008), 13g.

Formacja formatorek

90. Mistrzynie formacji „muszą być osobami doświadczonymi w poszukiwaniu Boga, aby mogły także innym towarzyszyć na tej drodze.

Uważnie śledząc działanie łaski, winne one wskazywać przeszkody, także te mniej widoczne, ale nade wszystko odkrywać piękno naśladowania Chrystusa oraz wartość charyzmatu, w którym się ono urzeczywistnia. Ze światłem mądrości duchowej powinny łączyć wiedzę uzyskaną dzięki ludzkim metodom, które mogą być pomocne zarówno w rozeznawaniu powołań, jak też w formacji nowego człowieka autentycznie wolnego”¹¹⁷.

91. Ponieważ „wzrost osoby jest zawsze sztuką rzemiosła”, wymaga się, aby formatorki były „kobietami rozeznania, głębokiej pobożności, cierpliwości”, tak aby mogły *podążać za osobą*, doceniając ją taką jaka jest, by *towarzyszyć jej krok po kroku, zgodnie z zasadami charyzmatu*¹¹⁸. 92. Z największą troską należy dokonać wyboru mniszek przeznaczonych do pełnienia posługi formaterek, które zarówno towarzyszyłyby kandydatkom w drodze formacji początkowej, jak i współpracowały z przełożoną

¹¹⁷ Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 66.

¹¹⁸ Franciszek, *La forza della vocazione. La vita consacrata oggi*. Rozmowa z Fernando Prado, EDB, Bologna 2018, 74–76.

klasztoru, tak aby wspólnota monastyczna żyła
w płodnym

klimacie formacji ustawicznej, postępując w zgodzie z wymogami codziennej kontemplacji¹¹⁹. 93. Poszczególne klasztory i Federacje niech zatem wzmocnią formację formaterek i ich współpracowniczek. Siostry powołane „do spełniania delikatnej posługi w dziedzinie formacji mogą – *servatis de iure servandis* – uczestniczyć w specjalnych kursach formacyjnych organizowanych również poza własnym klasztorze”¹²⁰. 94. Zadaniem przełożonej Federacji będzie podjęcie po odpowiednim rozeznaniu decyzji, która zapewni, że takie uczestnictwo [w wyżej wspomnianych kursach] nie oddzieli siostry w nich uczestniczącej od życia w klasztorze przez okres dłuższy niż siedem

¹¹⁹ Por. Franciszek, konst. apost. *Vultum Dei quaerere* (29 czerwca 2016), Zakończenie, Art. 3 § 3–4.

¹²⁰ *Tamże*, Art. 3 § 4.

dni w ciągu miesiąca i zostanie utrzymany „klimat zgodny z wymaganiami własnego charyzmatu”¹²¹.

Formacja przełożonych

95. Wspólnoty monastyczne mają być prowadzone z pełną miłości i inteligencji mądrością, w stylu Chrystusa: *Ja jestem pośród was jak ten, kto służy* (Łk 22,27). „W życiu konsekrowanym władza jest przede wszystkim władzą duchową. Wie ona, że jest powołana, by służyć ideałowi, który niezmiernie ją przewyższa, ideałowi, do którego można się przybliżyć jedynie w atmosferze modlitwy i pokornego poszukiwania, które

¹²¹ *Tamże.*

pozwała uchwycić działanie samego Ducha w sercu każdego brata czy siostry”¹²².

96. „Osoba powołana do sprawowania władzy winna wiedzieć, że będzie mogła wykonywać ją tylko wówczas, gdy jako pierwsza podejmie pielgrzymkę prowadzącą do poszukiwania woli Bożej z intensywnością i prawością”¹²³. Należy zatem zapewnić właściwą formację tym, które zostały powołane do sprawowania posługi władzy ¹²⁴. Formacja ta będzie oparta na Magisterium

¹²² Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Instrukcja *Posługa władzy i posłuszeństwo. Faciem tuam, Domine, requiram* (11 maja 2008), 13a.

¹²³ *Tamże*, 12.

¹²⁴ Por. Franciszek, konst. apost. *Vultum Dei quaerere* (29 czerwca 2016), Zakończenie, Art. 7 § 1.

Kościoła, na pedagogice ludzkiej; na ukierunkowanej znajomości znaków czasu i współczesnych kultur. „Władza, aby móc wspierać życie duchowe, winna jako pierwsza pielęgnować je w sobie, poprzez codzienną, modlitewną zażyłość ze Słowem Bożym, z Regułą i z innymi przepisami życia, w postawie gotowości do słuchania innych osób i odczytywania znaków czasu”¹²⁵. 97. W formacji przełożonych nie należy zapominać, jak ważna jest pełna autorytetu i macierzyńska obecność, która towarzyszy życiu sióstr: „Posługa władzy wymaga stałej obecności, zdolnej ożywiać i wysuwać propozycje, przypominać racje życia konsekrowanego, pomagać osobom, by wiernie i zawsze na nowo odpowiadały na wezwanie Ducha”¹²⁶.

¹²⁵ Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Instrukcja *Posługa władzy i posłuszeństwo. Faciem tuam, Domine, requiram* (11 maja 2008), 13a.

¹²⁶ *Tamże*.

Formacja ekonomek

98. Ekonomiczny aspekt wspólnot monastycznych należy traktować w sposób mądry, z troską

72

i profesjonalnie, w szczególności w tych przypadkach, w których zarządza się znacznymi dobrami. Mniszki wyznaczone do zarządzania powinny zatem być odpowiednio przygotowane¹²⁷.

Dobra klasztoru są dobrami kościelnymi (kan. 635 § 1). Za takie uważane są dobra, które należą do osób prawnych publicznych (kan. 1257 § 1), przeznaczone do celu zgodnego z misją Kościoła (kan. 114 § 1). Dobra instytutów służą „temu samemu ewangelicznemu celowi, jakim jest

¹²⁷ Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Ekonomia w służbie charyzmatu i misji. Boni dispensatores multiformis gratiae Dei*. Ukierunkowania, 18–19.

promowanie osoby ludzkiej, misji oraz charytatywnego i wspierającego dzielenia się z Ludem Bożym. Wspólna troska i opieka nad biednymi może nadać instytutowi nową żywotność”¹²⁸. 99. Koniecznym jest przypomnienie, że „Ekonomia determinuje bardzo ważne dla życia decyzje, z których powinno przebijać świadectwo ewangeliczne, nacechowane wrażliwością na potrzeby braci i siostr. Skupienie uwagi na ewangelicznym wymiarze ekonomii nie powinno być zatem

¹²⁸ Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego. *Dla młodego wino w nowych bukłakach*. Życie konsekrowane od Soboru Watykańskiego II i wyzwania wciąż otwarte (6 stycznia 2017), 28.

pomijane w procesie formacyjnym, zwłaszcza w przygotowaniu tych, którzy będą sprawować odpowiedzialne funkcje w zarządzie i którzy będą musieli kierować strukturami ekonomicznymi w duchu zasad darmowości, braterstwa i sprawiedliwości, kładąc podwaliny pod ewangeliczną ekonomię dzielenia się i komunii (por. Dz 4,32–35)¹²⁹.

Program formacyjny zwyczajny

Osobisty i wspólnotowy

100. Niech każda mniszka, o ile to możliwe, przygotowuje *Program formacyjny osobisty*, dotyczący jej naśladowania [Chrystusa]; kapituła klasztorna przygotowuje *Program życia wspólnotowego* dotyczący formacji we

¹²⁹ Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego. *Wytyczne dotyczące zarządzania dobrami w Instytutach Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeniach Życia Apostolskiego* (2 sierpnia 2014), Wprowadzenie.

wspólnocie monastycznej¹³⁰. *Program życia wspólnotowego* bazujący na

74

Regule i okresowo aktualizowany nakreśla właściwy program formacyjny. Należy zadbać, aby każda mniszka mogła uczestniczyć w kursach formacyjnych przewidzianych przez wspólnotę i mogła troszczyć się o pogłębienie osobistego życia wewnętrznego.

Program formacyjny Federacji

101. Przewodnicząca Federacji, po zasięgnięciu opinii swojej Rady i przy udziale przełożonych poszczególnych klasztorów niech opracuje

¹³⁰ Por. Franciszek, konst. apost. *Vultum Dei quaerere* (29 czerwca 2016), Zakończenie, Art. 3 § 1.

Program formacyjny Federacji, zgodny z zasadami i kryteriami *Ratio formationis*. Niech zostaną w nim uwzględnione terminy i miejsca przeznaczone na formację: dla formaterek do życia kontemplacyjnego; dla profesek o ślubach czasowych; dla mniszek klasztorów należących do Federacji; dla przełożonych i dla ekonomek. Należy także przewidzieć terminy i sposoby weryfikacji *drogi* dla formacji początkowej.

Dla formaterek

102. Formatorki niech będą w stanie ukazywać piękno naśladowania Pana i wartość charyzmatu, w którym to piękno się urzeczywistnia oraz

75

wskazywać także przeszkody mniej oczywiste. W świetle mądrości duchowej niech używają narzędzi wiedzy humanistycznej, przydatnych zarówno w procesie rozeznawania powołaniowego, jak i „w formacji nowego człowieka autentycznie wolnego. Głównym narzędziem formacji jest rozmowa osobista, którą należy odbywać regularnie i często, widząc w niej praktykę o niezrównanej i wypróbowanej skuteczności. Na tle tych niezwykle

delikatnych zadań można dostrzec, jak bardzo ważna jest formacja kompetentnych formatorów, którzy potrafią zapewnić głęboką harmonię swojej posługi z życiem całego Kościoła”¹³¹ . 103. Formatorka ponadto niech pielęgnuje w sobie zdrową świadomość, że prawdziwym życiem jest Chrystus (por. 2Kor 5,14–17) i że jej posługa polega na wprowadzeniu w piękno nowego życia, *życia ukrytego z Chrystusem w Bogu* (Kol 3,3). Mając to na względzie, będzie przede wszystkim wychowywać samą siebie do życia zgodnego z logiką tajemnicy paschalnej, *kenosis*, która przemienia to co ludzkie w nowe życie Ducha Świętego, a otrzyma zdolność rozeznawania i łaski dla prowadzenia innych na tak wymagającej drodze.

104. Dla formacji formaterek korzystniejsze jest, aby kursy w ramach Federacji i ewentualne uczestnictwo w kursach zewnętrznych przewidywały sesje odpowiednie do szkolenia *ad hoc*, które nie będą wymagały nadmiernie długich okresów pobytu poza własnym klasztorem. Do tych celów należy wybierać takie miejsca, które pozwolą zachować klimat odpowiedni i sprzyjający.

¹³¹ Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 66.

Dla profesek o ślubach prostych lub czasowych

105. Dla formacji mniszek o profesji czasowej niech zostaną opracowane programy z kursami w ramach Federacji, które oferują przestrzeń dla formacji specyficznej oraz cenną możliwość spotkania i wymiany doświadczeń między mniszkami z różnych klasztorów. Należy także zaplanować stosowny okres formacji bezpośrednio przygotowującej do profesji wieczystej.

Dla profesek o ślubach uroczystych lub wieczystych

106. Dla formacji ustawicznej mniszek o ślubach wieczystych niech przewodnicząca Federacji wspiera współpracę między klasztorami zarówno poprzez wymianę materiałów formacyjnych,

przez bezpośrednie korzystanie ze środków komunikacji elektronicznej¹³², jak i ofertę kursów formacyjnych kierunkowych, dostępnych dla wspólnot Federacji i/lub Konfederacji.

Obszary kulturowe

107. Przypominamy niektóre inspirujące obszary kulturowe, które choć nie wyczerpują wszystkich możliwości, mogą stanowić punkt odniesienia w programach formacji ustawicznej i początkowej sióstr kontemplacyjnych: *egzegeza Pisma Świętego; Święta Liturgia i Muzyka sakralna; Literatura patrystyczna; Literatura monastyczna ze źródłami charyzmatycznymi instytutu; Literatura duchowa teologiczna i antropologiczna; Nauczanie Soboru Watykańskiego II; Magisterium Kościoła, w szczególności z zakresu życia konsekrowanego; Literatura humanistyczna i pedagogiczna; Ikonografia*. Inne obszary szczególnego zainteresowania (botanika, farmaceutyka,

¹³² Franciszek, konst. apost. *Vultum Dei quaerere* (29 czerwca 2016), Zakończenie, Art. 3 § 2.

wydawnictwo, cukiernictwo itp.) mogą
zharmonizować naukę i pracę.

W kulturze cyfrowej

108. Szczególnej troski formacyjnej wymaga to, aby z kultury cyfrowej mniszki korzystały w sposób rozsądny: „Środki komunikacji z pewnością mogą być przydatnymi narzędziami w zakresie formacji i komunikowania się. Zachęcam was jednak – mówi papież Franciszek – do roztropnego rozeznawania, tak aby rzeczywiście służyły one formacji do życia kontemplacyjnego i koniecznej komunikacji”¹³³.

109. Nie chodzi tu po prostu o używanie środków komunikacji lub zakaz ich użycia (po uprzednim rozeznaniu przełożonej, która na korzystanie z *mediów* cyfrowych udziela mniszce zgody), lecz o coś więcej. Chodzi o zrozumienie języka, symboli oraz wyrafinowanych i często manipulacyjnych sposobów [komunikacji], obecnych w kulturze medialnej, poprzez konkretną naukę ich odczytywania. Informacja w sieci może być środkiem formacyjnym jedynie wtedy, gdy zna się naturę tego rodzaju komunikacji,

¹³³ *Tamże*, 34.

całkowicie różnej od przekazu ustnego lub pisemnego.

110. W życiu monastycznym konieczne jest zachowanie odpowiedniego dystansu wobec

nieustannego zalewu informacyjnego w celu uniknięcia niepotrzebnego wpływu na emocje. Wskazane jest zatem odróżnienie korzystania z *internetu* jako narzędzia pracy, formacji i informacji od używania go jako miejsca i czasu relaksu. Szczególną uwagę należy zwrócić na celę, która powinna zachować charakter skupienia i modlitwy.

111. W pierwszej kolejności świat medialny dotyka metodologii przeprowadzania badań i krytycznej refleksji. Niezbędna jest pomoc mniszkom, by nie poddawały się urokowi natychmiastowości oraz łatwego i płynnego pozyskiwania danych na temat przedmiotów badań, które nie powinno ograniczać się do wykorzystywania informacji w sposób bezkrytyczny i bez właściwego rozeznania.

112. Podobnie jak w innych sferach życia, tak i w przypadku korzystania ze środków kultury cyfrowej nieodpowiednie byłoby używanie ich w sposób niekontrolowany, ani też wykluczający bądź uprzywilejowujący kogokolwiek. Poza koniecznymi i wyjątkowymi okolicznościami ważne jest, aby dana wspólnota sporządziła wykaz kryteriów używania *internetu*. Chodzi o uruchomienie procesu dojrzewania wspólnoty do przyjęcia stylu [korzystania z *internetu*] akceptowanego przez wszystkie mniszki,

80

który podporządkowany byłby wymogom życia kontemplacyjnego w kwestii godzin, w których można z niego korzystać, ilości czasu udzielonego każdej siostrze, miejsca do tego przeznaczonego.

113. Kapituła klasztorna ma obowiązek rozeznania, w jakiej mierze i w jaki sposób mieć dostęp do kanałów informacyjnych; przełożona oraz formatorki, unikając zwykłego kontrolowania, będą budować wzajemne zaufanie i kształtować każdą siostrę do poczucia odpowiedzialności,

zachęcając do dzielenia się doświadczeniami
nabytymi w świecie cyfrowym.

FORMACJA POCZĄTKOWA

We współczesnych kontekstach kulturowych

114. „Na formację początkową, pojmowaną jako proces ewolucyjny, prowadzący przez wszystkie etapy dojrzewania jednostki – od psychologicznego i duchowego po teologiczny i duszpasterski – należy przeznaczyć odpowiednio dużo czasu”¹³⁴, nie mniej niż dziewięć lat i nie więcej niż dwanaście¹³⁵.

¹³⁴ Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 65.

¹³⁵ Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Cor orans*. Instrukcja wykonawcza do Konstytucji apostolskiej *Vultum Dei quaerere* o żeńskim życiu kontemplacyjnym (1 kwietnia 2018), 253.

115. Współczesne kultury, szczególnie zachodnie, ukształtowały nową antropologię, która skupia uwagę na autonomii osoby rozumianej jako

indywiduum, podkreślając spontaniczność, zgodę na każde pragnienie i samorealizację. W innych krajach jest to natomiast uprawnione pragnienie emancypacji społecznej dla uzasadnienia decyzji rozpoczęcia drogi we wspólnotach zakonnych. W jednym i w drugim przypadku coraz bardziej złożoną staje się kwestia myślenia o własnym życiu i planowania go w oblatywnej wizji własnej osoby, zwłaszcza kiedy wybór jest totalny i definitywny. 116. Kobietom, które proszą instytuty życia kontemplacyjnego o dopuszczenie ich do godności i do wymagań życia konsekrowanego, należy towarzyszyć w sposób odpowiedni i specyficzny. Klasztory zatem niech stosują zdrową pedagogię i pokorną mistagogię, by doprowadzić kandydatki do zrozumienia natury życia

podporządkowanego kontemplacji klawirowej, wraz z wymaganiami, które o niej stanowią. 117. Każda kobieta podejmująca drogę uczniostwa w życiu monastycznym ma obowiązek podtrzymywania żywego pragnienia Boga, dbając o inteligencję serca, której nie powinno się improwizować i która winna być pielęgnowana z pasją przez całe życie. Dlatego w codziennym życiu konieczna jest pomoc siostron najmłodszym, aby nie poddały się urokowi natychmiastowości.

118. W studium i w formacji osobistej należy przyzwyczajać się do wysiłku refleksji i pogłębiania, nie ulegając złudzeniu kultury opartej na zwykłej informacji. Kandydatki urodzone w epoce cyfrowej i przyzwyczajone do „życia w sieci” należy koniecznie uczyć spokojnego i krytycznego sposobu korzystania z informacji, takiego, który *wkopuje się głęboko* (por. Łk 6,48). 119. Te zasady winne być znane i zaakceptowane przez kandydatki podczas formacji początkowej: Członkowie instytutów kontemplacyjnych „poświęcają się (...) w formie ofiary osobistej tak wzniosłej, że wymaga ona specjalnego powołania, które musi być

zweryfikowane przed wstąpieniem do instytutu lub
złożeniem wieczystej profesji”¹³⁶.

Rozeznanie i weryfikacja powołaniowa

120. W *traditio* monastycznej założyciele i
założycielki oraz ich uczniowie i uczennice byli
mistrzami sztuki szukania Boga. Święty
Benedykt prosi w Regule, aby badać troskliwie,
czy aspirant do życia monastycznego *si revera*

*Deum quaerit*¹³⁷. Rozeznawanie związane jest z
weryfikacją dyspozycyjności do tego, by dać się
wprowadzić do wymagającego stylu życia,
który wymaga rezygnacji z własnych
schematów i przyzwyczajzeń. Rozeznawanie
winno odbywać się z uważną troską, w sposób
wolny od pokusy uwarunkowania liczbą lub

¹³⁶ Jan Paweł II, *Audiencja generalna* (4 stycznia 1995).

¹³⁷ Por. Benedykt, *Reguła*, 58,7, w: Franciszek, konst.
apost. *Vultum Dei quaerere* (29 czerwca 2016), 2.

lepszą wydajnością¹³⁸, lecz w świetle znaczenia ewangelicznego, do którego życie kontemplacyjne jest powołane¹³⁹.

Wspieranie i towarzyszenie powołaniowe

121. Każdy klasztor niech dba o wspieranie powołań, przede wszystkim poprzez modlitwę, jako akt posłuszeństwa słowu „proście więc Pana żniwa, żeby wyprawił robotników na swoje żniwo” (Łk 10,2) i zawierzenia Duchowi

¹³⁸ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Instrukcja *Rozpocząć na nowo od Chrystusa. Odnowione zaangażowanie życia konsekrowanego w trzecim tysiącleciu* (19 maja 2002), 18.

¹³⁹ Por. Franciszek, konst. apost. *Vultum Dei quaerere* (29 czerwca 2016), 6.

Świętemu; niech organizuje poza tym kursy katechetyczne

86

i powołaniowe, by ofiarować młodym przestrzeń do zapoznania się z charyzmatem, wzbudzić w ich sercach pytania i dopomóc im w udzielaniu odpowiedzi¹⁴⁰.

122. Do etapu towarzyszenia powołaniowego niech przygotowują się siostry odpowiednie, pełne pasji do charyzmatu i zdolne do wejścia w dialog z młodymi dzisiejszych czasów i do zrozumienia ich natury. Siostry te niech się zaangażują na drodze spotkań osobistych, podczas których ofiaruje się młodym możliwość bardziej bezpośredniej i osobistej konfrontacji z

¹⁴⁰ Por. Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 64.

charyzmatem. Na tym etapie należy zapraszać kandydatkę, jeśli to możliwe, do pozostawania jakiś czas w klasztorze, w części dla gości [poza klauzurą], w celu wzajemnego głębszego poznania się.

Ścieżka formacji

Aspirantura

123. Nastawienie na miłość oblatywną pozwala pokonać wysiłek, który jest w centrum każdego początku i każdej zmiany¹⁴¹. Konieczne jest

¹⁴¹ Por. Benedykt, *Reguła*, Prolog, 48–49.

zatem mądre rozeznanie uległości serca i jego gotowość na wezwania Boga, na okoliczności i przeszkody życiowe. Nieustanna konfrontacja pragnienia naśladowania Chrystusa w życiu monastycznym oraz przeżywanej codzienności wymaga wyboru i wytrwania w praktykowaniu Ewangelii.

124. Kandydatki, które po odpowiednim etapie rozeznania powołaniowego trwają w decyzji podjęcia tej drogi, mogą zostać przyjęte do klauzury w celu dalszej weryfikacji, która daje im możliwość konfrontacji z rzeczywistością codziennego życia. Towarzyszy im formatorka zobowiązana do śledzenia z bliska ich drogi. Do kapituły klasztornej należy ustalenie sposobów i czasu trwania takiego doświadczenia w klauzurze, które zazwyczaj trwa rok, z możliwością przedłużenia.

125. W przypadku przyjmowania kandydatek z zagranicy, należy się zwrócić do Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego,

dostosowując się skrupulatnie do przewidzianej ścieżki formacji, mając na względzie, że „choć powstawanie międzynarodowych i wielokulturowych wspólnot jest znakiem uniwersalności charyzmatu, należy bezwzględnie unikać przyjmowania kandydatek z innych krajów tylko po to, aby zapewnić klasztorowi przetrwanie”¹⁴². 126. Dla tego pierwszego etapu *Ratio formationis* zawiera kryteria przyjmowania kandydatek, oparte na wymagającym rozeznaniu powołaniowym, które uwzględnia także różne ewentualne pochodzenie etniczne i kulturowe.

Postulat

127. Celem postulatu jest towarzyszenie kandydatce w procesie rozeznawania przed dopuszczeniem do nowicjatu, po upewnieniu się, że wykazuje

¹⁴² Franciszek, Konstytucja apostołska *Vultum Dei quaerere*, Podsumowanie (29 czerwca 2016), art. 3 § 6.

ona wystarczającą dojrzałość ludzką i religijną¹⁴³

oraz że rozpoczęły się w niej konieczne procesy wzrostu, które zostaną pogłębione i udoskonalone podczas nowicjatu. Jest to etap, który wymaga spersonalizowanych sposobów prowadzenia, uwzględniających dojrzałość ludzką i przygotowanie każdej z kandydatek. Proces ten rozwija się poprzez codzienne, spokojne towarzyszenie w celu pielęgnowania równowagi afektywnej i relacyjnej oraz inicjacji ukierunkowanej na życie konsekrowane.

128. Czas trwania postulatów nie powinien być krótszy niż rok, z możliwością jego przedłużenia. Na tym etapie formacji postulanka niech ma możliwość weryfikacji

¹⁴³ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Wskazania na temat

własnej umiejętności realizowania wymagań życia kontemplacyjnego zgodnie z tym, co zostało zaproponowane przez Kościół w Konstytucji apostolskiej *Vultum Dei quaerere*, szczególnie, wejścia w sposób jak najbardziej rzeczywisty i konkretny w relację ze wspólnotą, z którą – po podjęciu decyzji – będzie dzielić życie.

formacji w instytutach zakonnych *Potissimum Institutioni* (2 lutego 1990), 42.

Nowicjat

129. Czas nowicjatu niech odbywa się zgodnie z prawem powszechnym i własnym i nie będzie krótszy niż dwa lata. Nowicjat jest na drodze formacji początkowej czasem wyjątkowym, czasem „pełnego wprowadzenia w tę formę życia, jaką Syn Boży sam przyjął i nam

proponuje w Ewangelii”¹⁴⁴. O ten czas należy się troszczyć w sposób szczególny, w „klimacie sprzyjającym głębokiemu zakorzenieniu się w życiu z Chrystusem”¹², ze świadomością, że nowicjusz nosi w sobie tożsamość ludzką naszych czasów naznaczoną silnymi sprzecznościami. Niech więc cechą charakteryzującą nowicjat będzie tożsamość życia monastycznego jako szczególnej drogi humanizacji i ucziostwa.

130. Nowicjuszka uczy się „odpowiadać «tak» na Boże powołanie i osobiście troszczyć się o rozwój własnego powołania”. Tego rodzaju osobista odpowiedzialność jest niezbywalna, ponieważ „otwiera przestrzeń własnego życia [nowicjuszki] na działanie Ducha Świętego” i pomaga ze wspaniałomyślnością przebyć drogę formacji „przyjmując z wiarą pomoc ludzi,

¹⁴⁴ *Tamże*, 45.

¹² *Tamże*, 50.

których daje Bóg i Kościół. Formacja musi zatem docierać głęboko do wnętrza osoby, tak, aby każda jej postawa i czyn, zarówno w doniosłych momentach życia, jak i w codziennych okolicznościach, ujawniała jej całkowitą i radosną przynależność do Boga”¹⁴⁵.

Okres profesji czasowej

131. Okres ten, realizowany według prawa powszechnego i własnego, nie powinien trwać krócej niż pięć lat. Jako czas poprzedzający bezpośrednio profesję wieczystą, powinien być pomyślany w taki sposób, by umożliwić profeskom pełne włączenie się w życie wspólnoty, tak aby poznały z bliska jej dary i ograniczenia i aby mogły dojść do profesji wieczystej z pełną znajomością tego stanu życia i wspólnoty monastycznej, które przyjmują na zawsze. 132. Życie we wspólnocie jest cenną przestrzenią dla poznania samych siebie, swoich darów i wzmocnienia ich w relacjach braterskich. Nie należy zapominać, że lata profesji czasowej są czasem formacji, w którym muszą być

¹⁴⁵ Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 65.

zapewnione regularne wykłady, rozmowy z własnymi

formatorkami, osobista przestrzeń sprzyjająca refleksji i nauce¹⁴⁶.

133. Profeski niech się uczą znajdować równowagę osobistą pomiędzy nauką a zaangażowaniem we wspólnotę, życiem modlitwy i ofiarnością w pracy, samotnością i relacjami braterskimi. Ta równowaga będzie cenną pomocą w ciągu całego życia.

134. Na tym etapie formacji nie należy pozwalać, aby przeważała posługa na rzecz wspólnoty. Dlatego też należy opracować odpowiedni

¹⁴⁶ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Wskazania na temat formacji w instytutach zakonnych *Potissimum Institutioni* (2 lutego 1990), 58.

program w ramach *Programu formacji Federacji*.

Domy formacyjne w Federacji

135. Dla podkreślenia wagi *ścieżki* formacyjnej, zwłaszcza etapu nowicjatu, wskazane jest, aby organizować wspólne domy formacyjne dla wsparcia tych klasztorów, które nie mogą zagwarantować formacji nowicjuszkom¹⁴⁷.

Obowiązek ewentualnej organizacji wspólnego domu formacyjnego w ramach Federacji spoczywa na przewodniczącej Federacji wraz z jej Radą, do nich również należy rozeznanie realnych możliwości poszczególnych

¹⁴⁷ Por. Franciszek, Konstytucja apostolska *Vultum Dei quaerere*, Podsumowanie (29 czerwca 2016), art. 3 § 7.

klasztorów w zapewnieniu odpowiedniego przebiegu formacji w nowicjacie. W każdym przypadku klasztorom, które muszą wysłać własne nowicjuszek do jakiegokolwiek domu formacji wspólnej (nawet jeśli należy on do innej Federacji niż ta, do której one należą), należy pozostawić wolność wyboru.

Równowaga i harmonia

136. Podczas formacji początkowej czasu przeznaczonego na pracę powinno być tyle, aby nie naruszał on tego koniecznego na formację w innych obszarach¹⁴⁸: ta czujność powinna

¹⁴⁸ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekwentnego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Wskazania na temat formacji w instytutach zakonnych *Potissimum Institutioni* (2 lutego 1990), 79.

przyświecać organizacji zwykłego życia monastycznego.

137. Przed złożeniem profesji wieczystej profeski będą przeżywać bardziej intensywny czas przygotowania, podczas którego będą zwolnione ze zwykłych obowiązków. Sposoby takiego przygotowania niech zostaną przewidziane w *Programie formacyjnym Federacji*.

Obszary formacji

138. Ta droga wielodyscyplinarna, która integruje obszary kulturalne humanistyczne, biblijne, teologiczne, liturgiczne i eklezjalne, towarzyszy konkretnemu doświadczeniu życia osoby nie alienując jej z kontekstu kulturowego, zgodnie z procesem wewnętrznej integracji. Obszary

formacyjne osadzone są w perspektywie spójności poszczególnych wskazań, które „skierowane są do najgłębszego poznania Tajemnicy Chrystusa”¹⁴⁹ i zostaną powierzone rozeznaniu władz klasztoru na wszystkich jej szczeblach, które to władze, *servatis de iure servandis*, zawsze będą je stosowały z dyskrecją i rozeznaniem – cechami cenionymi w zachodniej tradycji monastycznej.

W aspiranturze i postulacie

139. *Wprowadzenie do wiary katolickiej*. Otwiera drogę uczniostwa chrześcijańskiego, by wprowadzić w sposób głęboki i dokładny w sedno *kerygmatu*, czyli zawsze nowej i fascynującej radosnej nowiny Ewangelii Jezusa¹⁵⁰. Jeśli uzna się za stosowne, należy

¹⁴⁹ Franciszek, konst. apost. *Veritatis gaudium* (29 stycznia 2018), 70 § 1.

¹⁵⁰ Por. Franciszek, adhort. apost. *Ewangelii gaudium* (24 listopada 2013), 11.

wprowadzić do pogłębionej lektury *Katechizmu Kościoła Katolickiego* i do oczyszczenia i pogłębienia wrażliwości religijnej kandydatek, ukierunkowując je na zrozumienie fundamentów wiary zgodnie ze wskazaniami Magisterium.

140. *Wyznaczniki wiedzy antropologicznej.* Chodzi o zapoznanie kandydatek z solidną wiedzą na temat osoby ludzkiej i antropologii, skupiając się na własnej tożsamości kobiecej w zestawieniu z tożsamością męską w ich wzajemnej relacji, według stylu życia właściwego wspólnocie żeńskiej. Towarzystwo ekspertów, uczące słuchania i oceny osobistej, może korzystnie wpłynąć na proces dojrzewania ludzkiego.
141. *Wprowadzenie do Pisma Świętego.* To pierwszy etap, w którym chodzi o zapoznanie się z podstawowymi elementami związanymi

z kontaktem ze słowem Bożym zawartym w Piśmie Świętym: rodzaje literackie, podstawy

egzegezy, rola odsyłaczy – powinny pomóc w podstawowej kontekstualizacji tekstów.

142. *Wprowadzenie do lectio divina*. Jest to praktyka, której nie należy utożsamiać z Wprowadzeniem do Pisma Świętego, a raczej z procesem, który, jako modlitewne i wewnętrzne wsłuchiwanie się w słowo Boże, trwa przez całe życie monastyczne. Kandydatki zostaną wprowadzone w lekturę ciągłą Biblii, zapoznane z rodzajami literackimi w oparciu o ich własną kulturę; nauczone samodzielnego wypowiadania się i dzielenia tym, co rodzi w nich słuchanie Pisma Świętego. Ćwiczenia te mogą być włączone w czas przeznaczony na codzienną osobistą *lectio divina*.

143. *Wprowadzenie do Roku liturgicznego*. Należy odpowiednio zadbać o drogę mistagogiczną w towarzyszeniu kandydatkom w przenikaniu tajemnic Roku Liturgicznego – aby „w jego

szkole przeżywały stopniowo w sobie tajemnice życia Syna Bożego i Jego uczucia”¹⁵¹ – w zasma-

97

kowaniu w mądrości obrzędów, w zrozumieniu sensu tekstów, w harmonijnym przyswajaniu zwyczajów liturgicznych.

144. *Profile świętości.* Prezentacja profilu duchowego mężczyzn i kobiet, którzy w wierności Ewangelii szukali Boga w życiu kontemplacyjnym aż do świętości i męczeństwa, stanowi dla kandydatek propozycję przykładności spójnego świadectwa przeżywanego w radykalności naśladowania Pana. W szczególności chodzi o przybliżenie „kobiecych stylów świętości, niezbędnych do

¹⁵¹ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Instrukcja *Rozpocząć na nowo od Chrystusa. Odnowione zaangażowanie życia konsekrowanego w trzecim tysiącleciu* (19 maja 2002), 15.

odzwierciedlenia świętości Boga na tym świecie”¹⁵².

145. *Wprowadzenie do duchowości pracy we wspólnocie*. Chodzi o to, by pomóc kandydatkom dojrzewać we wrażliwości wobec pracy i służby, aby przeżywały je jako niezbywalne wydarzenie ludzkie, źródło utrzymania, dzielenia się i wyrażania siebie, „gdzie w grę wchodzi wiele wymiarów życia: kreatywność, prognozowanie przyszłości, rozwój umiejętności, realizacja wartości, komunikacja z innymi, postawa uwielbienia Boga”¹⁵³.

146. *Wprowadzenie do kultury humanistycznej*. Życie codzienne powinno być utkane z

¹⁵² Franciszek, adhort. apost. *Gaudete et exsultate* (19 marca 2018), 12.

¹⁵³ Franciszek, encyklika poświęcona trosce o wspólny dom *Laudato si'* (24 maja 2015), 127.

humanizmu chrześcijańskiego w zgodności z wielką tradycją monastyczną, to znaczy powinno być aktywnym sposobem zrozumienia teraźniejszości. Nie można stawiać czoła wyzwaniom współczesnego społeczeństwa poza horyzontem wiedzy humanistycznej zdolnej do umiejscowienia złożoności wiedzy i informacji w szerszej wizji. Wydaje się zatem korzystne wprowadzenie do kultury klasycznej poprzez lekturę najznamienitszych autorów i do filozofii pedagogicznej, która wzmacnia tożsamość *humanum* w procesie życia zmierzającego ku człowieczej postaci Chrystusa.

147. *Znajomość Kościoła partykularnego.* Wstępując do klasztoru, aspirantki i postulanki zazwyczaj pozostawiają rodzimą ziemię i Kościół. Wskazane jest, by zaczęły poznawać Kościół partykularny (historię, *traditio*, osoby i znaczące rzeczywistości diecezji), na terenie którego znajduje się klasztor. **W nowicjacie**

148. *Szkola Ewangelii.* Czas nowicjatu to uprzywilejowany okres wejścia w osobistą relację z tajemnicą Pana Jezusa. Wytrwanie w zgłębianiu

słów i gestów Chrystusa Pana, tak jak o nich zaświadczone w Ewangelii, pomaga kandydatce dostroić serce do uczuć Chrystusa w duchu Ewangelii.

149. *Wprowadzenie do Psalterza.* Codzienna praktyka Liturgii godzin, oparta na Psalterzu, wymaga, aby w czasie nowicjatu księga ta uważana była za integralną szkołę modlitwy chrześcijańskiej i monastycznej. Najważniejsza jest osobista lektura psalmów, która może być owocnym czasem doświadczania smaku i tajemnicy modlitwy. Jako droga pogłębiania osobistej relacji z Panem, praktykowanie Liturgii godzin wychowuje mężczyzn i kobiety wszystkich czasów do uczuć modlitewnych (radość, smutek, chwała, obelga [zniewaga słowna], nadzieja, rozpacz).

150. *Wprowadzenie do studium nad Regułą i Konstytucjami.* Okres nowicjatu, który przygotowuje do pierwszej profesji poświęcony jest studium *Reguły* i *Konstytucji*, ponieważ w nich „zawarty jest program naśladowania Chrystusa, ukształtowany przez określony charyzmat, którego autentyczność została potwierdzona przez Kościół. Ścisłejsze

stosowanie Reguły stanie się dla osób konsekrowanych pewnym kryterium w poszukiwaniu właściwych form świadectwa, stosownie do

100

potrzeb chwili, bez odchodzenia od pierwotnej inspiracji”¹⁵⁴.

151. *Wprowadzenie do historii i do traditio klasztoru.* Pogłębienie własnej tradycji, poczynszyszy od tekstów zarówno duchowych jak i prawniczych, włącza nowicjuszek w żywą tradycję, która wzrasta i przekształca się wewnątrz żywotnych wspólnot z udziałem nowych pokoleń. Rzeczywiście, „niezbędne jest opowiedzenie swojej historii, aby zachować żywą tożsamość, jak również umocnić jedność rodziny zakonnej i poczucie przynależności jej członków”¹⁵⁵¹⁵⁶.

¹⁵⁴ Jan Paweł II, adhort. apost. posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996), 37.

¹⁵⁵ Franciszek, *List apostolski* do wszystkich osób konsekrowanych z okazji Roku Życia konsekrowanego (28 listopada

¹⁵⁶), I, 1.

Zapoznavanie się z wydarzeniami historycznymi Zakonu, Federacji i, co nie mniej ważne, z najbardziej znaczącymi biografiami mniszek własnego klasztoru oznacza „odkrycie na nowo drogi minionych pokoleń, (...) by uświadomić sobie, jak przeżywano charyzmat na przestrzeni dziejów, jakie wyzwolił rodzaje kreatywności, jakim trudnościom musiał stawić czoło i jak je przezwyciężono. (...) Opowiadanie swej historii jest składaniem chwały

Bogu i dziękczynieniem Jemu za wszystkie Jego dary”¹⁵⁷.

152. *Formacja do życia braterskiego*. Magisterium Kościoła, refleksja teologiczno-duchowa i antropologiczna ujęły wymagania życia wspólnego w perspektywie wspólnoty braterskiej, aby wychowywać do odnowionego stylu relacji wspólnotowych przeżywanych przez kobiety konsekrowane świadome płodnego napięcia między ideałem i trudem życia wspólnego. Wspólnotę braterską motywuje wola przyłgnięcia do konkretnego życia między siostrami, w świadomości specyficznej kobiecej drogi uznawanej za nawrócenie ku najpełniejszej humanizacji. 153. *Edukacja muzyczna i artystyczna*. Konieczne jest wprowadzenie kandydatek nie tylko do muzyki i śpiewu – w kontekście formacji liturgicznej – lecz także w inne środki wyrazu i dyscypliny artystyczne mające na celu wyrażenie potencjału twórczego każdej z nich. 154. *Wprowadzenie do duchowości ekologicznej*. Troska o „wspólny dom”¹⁵⁸ jest cenną

¹⁵⁷ *Tamże*.

¹⁵⁸ Franciszek, encyklika poświęcona trosce o wspólny dom *Laudato si'* (24 maja 2015), 13.

spuścizną tradycji monastycznej,
wprowadzającą do kursów formacyjnych
ukierunkowanych

102

na duchowość ekologiczną: duchowość, która „czyni nas zdolniejszymi do troski i szacunku wobec środowiska oraz nasycza zdrowym umiarem nasze relacje ze światem”¹⁵⁹. Duchowość ta wyraża się także w trosce o piękno miejsc wspólnych, które wzmacniają poczucie przynależności, zakorzenienia, poczucia się w klasztorze „jak w domu” i postrzegania ich jako część „my”, które budujemy razem¹⁶⁰. **W okresie profesji czasowej**

155. *Księgi Pisma Świętego*. W okresie profesji czasowej należy rozpocząć pogłębioną lekturę ksiąg kanonicznych. Równolegle wskazane jest podejmowanie bardziej szczegółowych zagadnień biblijnych.

¹⁵⁹ *Tamże*, 126.

¹⁶⁰ *Tamże*, 151.

156. *Wprowadzenie do Liturgii.* Wprowadzenie do Roku Liturgicznego należy nieustannie pogłębiać i poszerzać. W każdej kulturze należy zacząć od rozumienia mitu i rytuału, ze szczególnymi przejawami kulturowymi i religijnymi, aż do spełnienia chrześcijańskiego. Taka droga uzdalnia do pełnego wejścia w tajemnicę Liturgii i dostosowania tej tajemnicy w sposób

103

kreatywny do poziomu zarówno osobistego, jak i wspólnotowego.

157. *Wprowadzenie do lektury Ojców Kościoła.* Profeskom o ślubach czasowych towarzyszy się w studium patrystyki. Oprócz dokładnych wprowadzeń należy przeznaczyć odpowiednią ilość czasu na bezpośrednią lekturę tekstów, aby dać mniszkom możliwość pocucia ich smaku i zapoznać je z metodą *Lectio Patrum*.

158. *Wprowadzenie do historii Kościoła.* Wprowadzenie do własnego charyzmatu, dokonane już w trakcie nowicjatu, trwa nadal

poprzez szerokie wprowadzenie do historii Kościoła. W ten sposób mniszka, oprócz poczucia włączenia we własną rzeczywistość monastyczną, czuje się coraz silniej włączana w złożoną i fascynującą historię Ciała Chrystusowego, którym jest Kościół. Nabywanie wrażliwości historycznej jest konieczne, aby odważnie stawiać czoła wyzwaniom kulturowym obecnym i przyszłym. 159. *Wprowadzenie do tekstów Magisterium i Soboru Watykańskiego II*. Znajomość tekstów i kontekstu Soboru Watykańskiego II stanowi niezbywalną podstawę dla poprawnego zrozumienia Magisterium poprzedzającego i następującego. Wspólnota eklezjalna wymaga wychowania do *sentire cum Ecclesia*.

160. *Teologia życia konsekrowanego i monastycznego*. Życie monastyczne jest wyrazem szczególnym, aczkolwiek nie najwyższym, życia konsekrowanego jako formy wierności jednemu Chrztowi. To wymaga odpowiedniego pogłębienia teologii życia konsekrowanego i monastycznego jako życia szczególnej osobistej konsekracji i specyficznego przyłgnięcia do powszechnego

uczniostwa opartego na Chrście. W szczególności należy się pochylić nad charyzmatem kontemplacyjnym na przestrzeni wieków i na elementach decydujących o wyborze życia kontemplacyjnego. 161. *Wprowadzenie do szkół duchowości*. Konieczne jest, aby umożliwić profeskom czasowym poznanie różnorodności bogactwa dzieła Ducha w życiu wielu mężczyzn i kobiet, którzy dali się zdobyć Ewangelii. Dlatego też fundamentalną koniecznością jest prezentacja innych szkół duchowości dla zrelatywizowania i skontekstualizowania duchowości charyzmatycznej tak, aby ubogacić się różnymi darami i różnorodnymi sposobami realizowania uczniowskiej wierności.

162. *Dialog monastyczny międzyreligijny*. W Kościele życie monastyczne jawi się jako otwarta przestrzeń dialogu wrażliwego na konfrontację z innymi religiami i kulturami, wśród których nie brakuje antropologicznych i religijnych

sposobów wyrażania życia monastycznego. Taki egzystencjalny i wynikający z doświadczenia dialog jest konieczny do życia monastycznego i staje

się posługą wykonywaną w imię Kościoła. To zaangażowanie wymaga czasu na studium i na doświadczenie, poprzez spotkania i zbliżenie. 163. *Fundamentalne zasady Prawa kanonicznego*. Prawo kanoniczne w swym uniwersalnym i szczególnym znaczeniu powinno być znane nie tylko w jego bezpośrednich odniesieniach do życia zakonnego, ale także jako ucieleśnienie i konkretne wyrażenie wysiłku miłości, ostatecznego celu, *salus animarum* prawa kanonicznego.

164. *Kultura humanistyczna*. Należy kontynuować poznawanie *auctores* literatury i filozofii pedagogicznej, mających szczególne znaczenie dla kultury współczesnej.

165. *Formacja do kultur medialnych*. Jak już szczegółowo zostało to omówione, komunikacja i kontakty odbywają się dziś za pośrednictwem sieci. Konieczne jest odpowiednie szkolenie w zakresie kultury medialnej i korzystania z jej środków komunikacji, aby uniknąć negatywnych procesów w obszarze ludzkiej i monastycznej tożsamości formacyjnej. W tym celu wskazane jest rozpoczęcie ukierunkowanego szkolenia także przy wsparciu ekspertów *ad hoc*.

166. *Obszary osobiste lub grupowe.* W okresie profesji czasowej mogą być określone i pielęgnowane inne obszary zainteresowań tak osobiste, jak i w małych grupach. Należy poszerzać horyzonty, które otwierają się na naukę starożytnych języków używanych w księgach biblijnych i tradycjach patrystycznych; na zainteresowania kulturalne i artystyczne o szerokim zakresie, jak np. poezja, muzyka, ikonografia i rękodzieło. Przez stulecia klasztory były ośrodkami kultury humanistyczno-chrześcijańskiej: w tej wizji od wspólnot oczekuje się, by z otwartością umysłu i serca rozpoznawały wspólnotowe i osobiste potrzeby.

Formacja jako pragnienie i poszukiwanie

167. „Jeśli więc śpieszysz do ojczyzny niebieskiej, przestrzegaj najpierw z pomocą Chrystusa tej

małej Reguły, którą pisaliśmy dla początkujących”¹⁶¹.

Relacja z Jezusem Chrystusem winna być karmiona niepokojem poszukiwania. Uświadamia nam ona bezinteresowność daru powołania

107

i pomaga uzasadnić motywację, które przyświecały początkowej decyzji i które trwają nadal: „Pozwolić się zdobyć Chrystusowi, to znaczy wyęzgać siły ku temu co się ma przed sobą pędząc ku mecie w Chrystusie (por. *Flp* 3,14)”¹⁶².

¹⁶¹ Benedykt, *Reguła*, 73, 8.

¹⁶² Franciszek, *Cammini creativi radicati nella Chiesa*. Papież Franciszek ze współbraćmi jezuitami w dniu wspomnienia św. Ignacego Loyoli [*Homilia na Mszy świętej w kościele del Gesù z okazji święta św. Ignacego Loyoli, Rzym, 31 lipca 2013*], w: *L'Osservatore Romano*, 1 sierpnia 2013, CLIII (175), 8. ³⁰ Franciszek, encyklika *Lumen fidei* (29 czerwca 2013), 8.

Tajemnica ta, przeżywana w codzienności, wymaga osobistej odpowiedzi: „Wiara stanowi odpowiedź na Słowo skierowane do osoby, daną pewnemu «Ty», które nas woła po imieniu”³⁰ a „jako odpowiedź na uprzedzające ją Słowo, wiara Abrahama będzie zawsze aktem pamięci. Jednak ta pamięć, będąc pamięcią o obietnicy, nie zamyka się w przeszłości, staje się zdolna otworzyć na przyszłość, oświecić przemierzaną drogę”¹⁶³.

Poszukiwania są ciągłym pamiętaniem o tym, że jesteśmy powołane tu i teraz do jednolitej osobowości monastycznej, harmonijnie otwartej na wszystkie wymiary życia. Dzięki odpowiedzialnemu rozeznawaniu każda mniszka jest jak uczony w Piśmie, który *stając się uczniem*

¹⁶³ *Tamże*, 9.

królestwa niebieskiego, podobny jest do ojca rodziny, który ze swego skarbcza wydobywa rzeczy nowe i stare (por. Mt 13,52). To poszukiwanie, które nigdy nie słabnie, tak jak nie słabła [wola poszukiwania] oblubienicy z *Pieśni nad Pieśniami*: *Czy widzieliście miłego duszy mej?* (Pnp 3,3). W poszukiwaniu Miłość prowadzi nas do spotkania.

Maria, summa contemplatrix

168. Nasza myśl kieruje się ku Maryi, niewieście zakorzenionej w ciszy, *dziewicy uczynionej Kościołem*, świątyni, w której słowo i głos Ducha rozbrzmiewają niczym jasna aura: „Zostało Jej dane, aby w sposób szczególny przez Nią i za Jej przyczyną urzeczywistniły się tajemnice ludzkiego zbawienia, dlatego dane Jej było kontemplować je w sposób wzniosły i najgłębszy”¹⁶⁴. Od pozdrowienia *Rozraduj się!* *Cała Piękna jesteś*, aż do wydarzeń, które w

¹⁶⁴ S. De Fiores, *Elogio della contemplazione*, in S. M. Pasini (ed.), *Maria modello di contemplazione del mistero di Cristo*, Ed. Monfortane, Roma 2000, 21–22.

codzienności objawiają tajemnicę; od
peregrinatio wzdłuż drogi krzyżowej aż po
statio iuxta crucem;

109

od głębokiej ciszy sobotniej po jutrzenkę
Zmartwychwstałego, Maryja jest *summa*
contemplatrix, capax Dei.

Tego życzę każdej mniszce kontemplacyjnej: niech
w ciszy krążanków, zamieszkała przez tajemnicę,
rodzi życie.

Dnia 9 czerwca 2019 roku Ojciec Święty
aprobował niniejszy dokument Kongregacji ds.
Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń
Życia Apostolskiego i autoryzował go do publikacji.

Watykan, 15 sierpnia 2019
Uroczystość Wniebowzięcia
Najświętszej Maryi Panny

João Braz Card. de Aviz

Prefekt

José Rodríguez Carballo OFM Arcybiskup

Sekretarz

ZAŁĄCZNIKI

Konkretne aspekty rozwoju ludzkiego, chrześcijańskiego i charyzmatycznego

Aspekty rozwoju ludzkiego i chrześcijańskiego w życiu praktycznym rozwijają się w jedność, choć w teorii są rozdzielane.

Wśród aspektów najważniejszych rozwoju ludzkiego i chrześcijańskiego formacja zwraca uwagę na:

1. Aspekty rozwoju ludzkiego

a. *W stosunku do osoby*

- znajomość i akceptacja samego siebie oraz poczucie własnej tożsamości;

- poczucie wolności osobistej, inicjatywy i odpowiedzialności za własne życie;
- umiejętność rozeznawania, decydowania i podejmowania zadań;

111

- zaangażowanie w rozwój fizyczny, psychologiczny, moralny, duchowy i społeczny, moralnie i duchowo;
- równowaga emocjonalna i uczuciowa;
- umiejętność przekraczania i pokonywania egocentryzmu;
- świadomość i akceptacja daru własnej seksualności i pragnienie życia w czystości;
- dyspozycyjność do pracy manualnej;
- poczucie sprawiedliwości i pokoju;– uczciwość i lojalność; – pogoda ducha i radość.

b. W stosunku do wspólnoty

- umiejętność rozwijania pozytywnych relacji międzyosobowych z innymi siostrami;
- umiejętność komunikowania i stawiania czoła konfliktom w sposób pozytywny;
- duch współpracy;– otwartość i elastyczność;

c. *W stosunku do świata*

- umiejętność odczytywania „znaków czasu”;
- solidarność z ubogimi i ludźmi z marginesu.

112

2. Aspekty rozwoju chrześcijańskiego

a. *W stosunku do Boga* – poczucie wdzięczności;

- pragnienie nieustannego nawracania się;
- życie wiary, wyrażane w słowach i czynach;
- wzrost w miłości bezwarunkowej;
- poszukiwanie woli Bożej we wszystkich rzeczach;
- chęć szukania i czynienia woli Bożej;
- chęć modlitwy i stawania się osobą skupioną na Bogu;
- osobista relacja z Jezusem Chrystusem, wzmacniana regularnym praktykowaniem sakramentów i medytacją słowa Bożego oraz zdecydowany zamiar kroczenia za Nim;
- znajomość wiary katolickiej i umiłowanie Kościoła;

- świadomość obecności Boga i Jego zbawczego działania we własnym życiu, w Kościele i w świecie;
- chęć bycia ewangelizowaną i chęć ewangelizowania poprzez świadectwo życia i słowa jako osoba kontemplacyjna;
- duch profetyczny, misyjny i ekumeniczny.

113

b. *W stosunku do relacji Kościół-świat*

- poczucie obecności Boga w świecie;
- znajomość wiary katolickiej;
- umiłowanie Kościoła katolickiego;– duch misyjny i ekumeniczny;
- poszukiwanie sprawiedliwości i pokoju.

3. Aspekty wzrostu zgodnie z własnym charyzmatem

a. *W stosunku do Boga*

- naśladowanie Chrystusa pokornego i ubogiego;
- radykalne życie ewangeliczne;

- życie pokutne;– duch modlitwy i adoracji.

b. W stosunku do wspólnoty/braterstwa

- umiłowanie własnej wspólnoty;
- miłość i zrozumienie każdej siostry;
- posługa siostrzana, szczególnie wobec sióstr starszych i chorych;
- miłosierne wzajemne posłuszeństwo;
- pokonanie egoizmu, własnej woli i sił, które przeszkadzają w budowaniu wspólnoty/braterstwa;

114

- chęć pracowania własnymi rękami;
- aktywne uczestnictwo w życiu wspólnotowym i siostrzanym.

c. W stosunku do relacji Kościół-świat

- umiłowanie Kościoła;
- pełne miłości posłuszeństwo pasterzom;
- ewangelizacja i misja;
- duch profetyczny;
- działania na rzecz ubogich;

– zaangażowanie w pojednanie i przebaczenie;–
szacunek dla natury i środowiska.

SPIS TREŚCI

KONIECZNOŚĆ FORMACJI — 7

PODMIOT W PROCESIE FORMACYJNYM — 11

Stawanie się żywotnym — 11

Rozwój sumienia — 13

Tożsamość uczennicy — 16

FORMACJA DO ŻYCIA KONTEMPLACYJNEGO — 19

Wymiary formacji — 19

O integralnym wymiarze człowieka — 23

W Duchu — 29

Zwołane we wspólnotę — 33

W płodności kultury — 36

W godności pracy — 38

W misji Kościoła zgodnie z charyzmatem — 40

W wizji ekumenicznej — 42

Klimat formacyjny i wykonawcy formacji — 43

Pojedyncza siostra — 45

Formatorka — 46

Przełożona wyższa — 50

Wspólnota — 52

Przewodnicząca Federacji — 54

Ewentualni eksperci — 55

W FORMACJI USTAWICZNEJ — 57

Ratio formationis — 57

Formacja mniszek — 59

Wspólnota monastyczna: mistyka spotkania — 61*Rodzić Chrystusa w uczennicach* — 64*Integracja wielokulturowa* — 66*Okresy szczególne* — 67

Formacja formaterek — 68

Formacja przełożonych — 71

Formacja ekonomek — 72

Program formacyjny zwyczajny — 74

Osobisty i wspólnotowy — 74

Program formacyjny Federacji — 75

Dla formaterek — 75*Dla profesek o ślubach prostych lub czasowych* — 77*Dla profesek o ślubach uroczystych lub wieczystych* — 77*Obszary kulturowe* — 78*W kulturze cyfrowej* — 79

FORMACJA POCZĄTKOWA — 83

We współczesnych kontekstach kulturowych — 83

Rozeznanie i weryfikacja powołaniowa — 85

Wspieranie i towarzyszenie powołaniowe — 86

Ścieżka formacji — 88

Aspirantura — 88*Postulat* — 89*Nowicjat* — 91*Okres profesji czasowej* — 92

Domy formacyjne w Federacji — 93

Równowaga i harmonia — 94

Obszary formacji — 95

117

W aspiranturze i postulacie — 96

W nowicjacie — 99

W okresie profesji czasowej — 103

Formacja jako pragnienie i poszukiwanie — 107 Maria,
summa contemplatrix — 109

ZAŁĄCZNIKI — 111

Konkretne aspekty rozwoju ludzkiego, chrześcijańskiego i
charyzmatycznego — 111